

**UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

Ústav Politologie

Bakalářská práce

Danagul Alimova

Emancipace Kazachstánu od hegemonie Ruska po anexi Krymu
Kazakhstan's emancipation from Russian hegemony after the annexation of Crimea

Praha 2023

Vedoucí práce: Zora Hesová, M.A., Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 15. května 2023

.....
Danagul Alimova

Anotace:

Tématem bakalářské práce je emancipace Kazachstánu od hegemonie Ruska v období následujícím po anexi Krymu. Anexe Krymu vážně poškodila globální bezpečnostní architekturu, v jejímž důsledku se Kazachstán začal starat o své postavení na mezinárodní politické scéně. Mezi státy Střední Asie je to právě Kazachstán, který je nejvíce orientován na Rusko. Od roku 2014 pak začíná ruská agresivní rétorika, která se týká legality Kazachstánu a proruských tvrzení o problematice hraničních sporů mezi Ruskem a Kazachstánem. Konkrétně se tak děje v severní části Kazachstánu, kde tyto spory trvají dodnes. Právě tato rétorika je v Kazachstánu vnímána jako hrozba a varování před ruským světem. Alespoň posledních pět let se Kazachstán snaží budovat svou mezinárodní politiku a buduje vztahy se světovými mocnostmi jako jsou USA, EU, Čína a pak Turecko.

Bakalářská práce bude tedy zkoumat otázku: Je možné, aby multivektorová zahraniční politika vedla k emancipaci Kazachstánu od Ruska?

Jak bylo avizováno, práce bude zkoumat rusko-kazašské vztahy v časovém úseku po anexi Krymu, a to až do současného období. V průběhu své práce budu postupně zkoumat multivektorové politiky z pohledu neorealistickej teorie, ve které se státy snaží hrát v různých subregionálních arénách nebo působit v různých oblastech současně. Dále vysvětlím strategie multivektorové politiky, jako je balancování, bandwagoning a emancipace, které jsou pro mou práci klíčové. Další část pro tento výzkum, je zvoleno zkoumaní mezinárodní vztahy Kazachstánu s USA, EU, Čínou a Tureckem.

Klíčová slova:

Kazachstán, Rusko, emancipace, multivektorová politika, vztahy, hegemonie

Annotation

The topic of the bachelor thesis is the emancipation of Kazakhstan from the hegemony of Russia in the period following the annexation of Crimea. The annexation of Crimea seriously damaged the global security architecture, because of which Kazakhstan began to worry about its position on the international political scene. Among the Central Asian states, it is Kazakhstan that is most oriented towards Russia.

Then, since 2014, Russia's aggressive rhetoric regarding Kazakhstan's legitimacy and pro-Russian claims on the issue of border disputes between Russia and Kazakhstan began. Specifically, this is happening in the northern part of Kazakhstan, where these disputes continue to this day. It is this rhetoric that is perceived in Kazakhstan as a threat and a warning to the Russian world. For at least the last five years, Kazakhstan has been trying to build its international policy and build relations with world powers such as the US, the EU, China, and Turkey.

The bachelor thesis will therefore subsequently examine the research question: Is it possible for a multi-vector foreign policy to lead to Kazakhstan's emancipation from Russia?

As announced, the thesis will examine Russian-Kazakh relations in the period after the annexation of Crimea, up to the present. During my thesis, I will gradually examine multi-vector politics from the perspective of neorealist theory, in which states seek to play in different sub-regional arenas or operate in different spheres simultaneously. I will also explain strategies of multi-vector politics such as *balancing*, *bandwagoning*, and *emancipation* that are central to my thesis. The next section of this research is chosen to examine Kazakhstan's international relations with the US, EU, China, and Turkey.

Key words:

Kazakhstan, Russia, emancipation, multi-vector policy, relation, hegemony

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce Zoře Hesové, M.A., Ph.D. za odborné vedení a cenné rady. Ráda bych také poděkovala své rodině a nejbližším přátelům za podporu během bakalářského studia.

Obsah

Úvod	6
1. Multivektorová politika Kazachstánu z pohledu teorii mezinárodních vztahů	9
1.1 Realismus a jeho směry na politické scéně	10
1.2 Velká politická hra jako rovnováha sil	12
1.3 Margenthau a jeho vzor soutěže a aliance.....	14
1.4 Walt a jeho termín Bandwagoning.....	16
1.5 Bandwagoing jako politika zisku.....	18
1.6 Definice „Emancipace“ v politické vědě	19
1.7 Balancování, bandwagoning a emancipace pro Kazachstán	20
2. Vztah Kazachstánu k Rusku a jeho závislost na něm	21
2.1 Krymská anexe a její vliv	25
3 Mezinárodní politika Kazachstanu po roce 2014.....	27
3.1 Čínsko-kazašské vztahy	28
3.2 Evropsko – kazašské vztahy	31
3.3 Americko – kazašské vztahy.....	34
4 Turecko a Střední Asie	37
Závěr: Na cestě k emancipaci	39
Použitá literatura.....	42

Úvod

Staré kazašské přísloví říká „Жолдасы көптің - олжасы көп“ (Žoldasy köptin, olžasy kop) což znamená v češtině „Čím více přátel máš, tím větší máš štěstí“¹

Tématem bakalářské práce je emancipace Kazachstánu od hegemonie Ruska, a sice v období následujícím po anexi Krymu až do rusko-ukrajinské války (2022). Anexe Krymu vážně poškodila globální bezpečnostní architekturu, v jejímž důsledku se Kazachstán začal více starat o své postavení na mezinárodní politické scéně. Mezi státy Střední Asie je to právě Kazachstán, který je nejvíce propojen s Ruskem. Po anexi Krymu v roce 2014 ruský prezident Vladimir Putin vystoupil na fóru mládeže „Seliger“ s velmi agresivním projevem. Jeho vrcholem bylo, když otevřeně prohlásil, že Kazachstán nikdy neměl svou vlastní státnost. Potom dodal, že státnost Kazachstánu vytvořil teprve Putin spolu s Nursultanem Nazarbajevem.² Putinova agresivní rétorika byla kazašskou společností vnímaná jako projev nulového respektu k suverenitě Kazachstánu a zároveň jako varování před ruským imperiálním světem. Putin také upozornil na domnělý nárůst nacionalismu v Kazachstánu a prohlásil, že tento nacionalismus brzdí pouze Nazarbajev. Po jeho odchodu bude Kazachstán čelit podobným problémům, jako čelí Ukrajina. Samotný kazašský nacionalismus je spojen především s domácí politikou, ve které dochází k velkým změnám. Podle ruských politologů se Kazachstán snaží omezit vliv Moskvy a zároveň posílit tzv. „Kazachizaci“ státu.³ Kazašský nacionalismus podle Putina znamená symbolický odchod z mocenské sféry Ruska.⁴ V průběhu let začala sílit proruská agresivní rétorika zaměřená na územní otázky mezi Kazachstánem (severní část) a Ruskem.⁵ K této rétorice se v roce 2020 připojil poslanec ruské Dumy, Vjačeslav Nikovov, který prohlásil, že Kazachstán nikdy neexistoval a že kazašské

¹ Kurmanguzhin, R. S. (2016). Cooperation of the Republic of Kazakhstan with the European Union-confirmation of multi-vector Kazakh foreign policy. *Rivista Di Studi Politici Internazionali*, s. 219.

² Najibullah, F. 2014. Putin Downplays Kazakh Independence, Sparks Angry Reaction. RadioFreeEurope, RadioLiberty. [online] Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-putin-history-reaction-nation/26565141.html>

³ Ekei, M. (2021). Kazakhskyi nacionalism. *Latinica, Russija*. RadioAzattyk. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://rus.azattyq.org/a/review-focus-of-media-attacks-shifts-to-pro-american-nationalists-in-power/31512751.html>

⁴ Boomstudy. (2017). Proč je pro Kazachstán důležitý přechod na latiniku a jak by něj mělo reagovat Rusko. [online] Dostupné z: <https://boomstudy.ru/cs/manufacturing/pochemu-kazahstanu-vazhen-perehod-na-latinicu-i-kak-na-eto-reagirovat/>

⁵ Kumenov, A. (2020). Russian nationalists again rile Kazakhstan by questioning its nationhood. *Eurasianet*. [online] Dostupné z: <https://eurasianet.org/russian-nationalists-again-rile-kazakhstan-by-questioning-its-nationhood>

území Severního Kazachstánu by mělo patřit Rusku.⁶ V důsledku Ruskem deklarovaných územích nároků na území severních částí Kazachstánu kazašský nacionalismus ještě zesílil. Kazašští politologové a historici přišli s recipročními nároky, ve kterých hájí územní suverenitu Kazachstánu.⁷ Ve skutečnosti žádný otevřený politický spor o hranice mezi Ruskem a Kazachstánem neexistuje, existuje pouze provokativní rétorika v tomto směru.

Anexe Krymu (2014) vyvolala v celém světě strach z ruských ambic, které bývalé státy Sovětského svazu vnímaly jako velké ohrožení své nezávislosti, svobody a bezpečnosti. V roce 2022 se politická scéna opět potýkala s velkými problémy. Invaze Ruska na Ukrajinu 24. února pod záminkou ochrany etnických Rusů, kteří údajně čelili ponižování a genocidě ze strany kyjevského režimu, a převzetí odpovědnosti za etnické Rusy na jiných územích. Jak sám Putin prohlásil, „demilitarizoval a denacifikoval“ Ukrajinu. Téhož roku v září Moskva anektovala čtyři převážně ruskojazyčné regiony na východě Ukrajiny.⁸ Dále existuje možnost, že Putin chce obnovit ruský imperialismus a rozšířit území Kremlu. Sám Putin jednou řekl, že rozpad Sovětského svazu byl největší geopolitickou katastrofou století a tento rozpad byl tragédií pro Rusko a pro ruský lid, který zůstal mimo ruské hranice.⁹ Tyto domněnky potvrdila i ruská únorová invaze na Ukrajinu.

Kazachstán jako mnohonárodnostní stát, součástí jehož populace je velká ruská menšina, podobně jako tomu je na Ukrajině. Podle některých politických analytiků se Astana obává, že by mohla také čelit ukrajinskému scénáři, že Astana chce snížit svou závislost na Moskvě. Proto si myslím, že tato práce a studie je v současné době aktuální, i přesto, že odborné literatury na toto téma je velmi omezené množství.

Kazachstán především prosazuje tzv. multivektorovou¹⁰ mezinárodní politiku, která zajišťuje dobré vztahy se silnými státy. Mezi Astanou a Moskvou však udržují úzké vazby, které brání tomu, aby Astana měla hlubší vztahy s dalšími silnými zeměmi.

Cílem bakalářské práce je prozkoumat následující výzkumnou otázku. Je možné, aby multivektorová zahraniční politika vedla k emancipaci Kazachstánu od Ruska? Jak jsem již

⁶ Kumenov, A. (2020). Russian nationalists again rile Kazakhstan by questioning its nationhood. Eurasianet.

⁷ The Diplomat, (2021). Is Northern Kazakhstan at Risk to Russia? [online] Dostupné z: <https://thediplomat.com>

⁸ Zwick, S. (2022). Kazakhstan-Russian Relations After the Invasion of Ukraine: Reaching a Turning Point? [online] Dostupné z: <https://www.stearthinktank.com/post/kazakhstan-russia-relations-invasion-of-ukraine>

⁹ Sinyakov, D. (2005). Putin: Soviet collapse a „genuine tragedy“. The Associated Press. [online] Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/id/wbna7632057>

¹⁰ Vanderhill, R., Joireman, S. F., & Tulepbayeva, R. (2020). Between the bear and the dragon: multivectorism in Kazakhstan as a model strategy for secondary powers. *International Affairs*, 96(4), s. 975.

uvedla, Astana a Moskva mají k sobě blízko nejen z historického hlediska, ale především na úrovni ekonomické, bezpečnosti a kulturní. Mým hlavním cílem bude prozkoumat, zda dochází k emancipaci kazašské ekonomiky, bezpečnosti či kultury od Ruska. Pro výzkum použiji teorii mezinárodních vztahů, abychom porozuměli tomu, proč Kazachstán používá multivektorovou politiku a její hlavní strategie *balancování*, *bandwagoing* a motivy *emancipace*. K zodpovězení výzkumné otázky mi pomůže analýza vztahů s velmocemi, jako jsou Spojené státy, Čína, Evropská unie a Turecko, po anexi Krymu a v období rusko-ukrajinské války. Analýzy budou prováděny se zřetelem na ekonomický vývoj, změny politických a bezpečnostních hodnot a také kultury.

1. Multivektorová politika Kazachstánu z pohledu teorii mezinárodních vztahů

Středoasijský stát Kazachstán používá a udržuje multivektorovou politiku. Dne 16. prosince 1991 přijala Nejvyšší rada Republiky Kazachstán ústavní zákon „O státní nezávislosti Republiky Kazachstán“. Kazachstán poprvé získal *de jure* formalizovaný status nezávislého státu uznaného světovým společenstvím. Tato historická událost je výsledkem tužeb a nadějí několika generací kazašského lidu, které se nakonec naplnily.¹¹

Toto datum, které je uvedeno výše, je zároveň skvělým začátkem, výchozím bodem pro novodobou historii země, a hodně záleželo na tom, jaké budou její první roky. V té těžké době bylo potřeba nejen vyřešit obrovské množství problémů vnitřního rozvoje, ale dosáhnout uznání republiky i na mezinárodní úrovni. Otázka vlastního místa pod sluncem v systému mezinárodních vztahů pro Kazachstán nebyla geopolitickou ambicí, ale důležitým krokem z hlediska posílení suverenity.¹² Po rozpadu Sovětského svazu charakterizoval Kazachstán svou politiku jako multivektorový kurz.¹³ Tento termín znamená politiku, která je budována v mezinárodních vztazích prostřednictvím pragmatismu a bez ideologického základu.

Tato strategie byla definována tehdejším prezidentem Nursultánem Nazarbajevem na samém počátku 90. let a v posledních třech desetiletích se konsolidovala. Jak vyjádřil bývalý prezident Nazarbajev, „Kazachstán musí provádět politiku, kde získává přátele, nikoli nepřátele“¹⁴. Nazarbajev při vysvětlování cílů této strategie uvedl, že multivektorová zahraniční politika znamená rozvoj přátelských a předvídatelných vztahů se všemi státy, které hrají významnou roli ve světovém dění a jsou v praktickém zájmu země.¹⁵ Její podstata spočívá v navázání a rozvoji vzájemně výhodné spolupráce se všemi zeměmi, a hlavním cílem jeho zahraniční politiky je vytváření příznivého vnějšího prostředí a podpora stabilního rozvoje země prostřednictvím politických a ekonomických reforem.

¹¹ Kapyshev, A.K. (2011). Vneshnaja politika Kazachstana i modernizacionnye reformy. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/vneshnyaya-politika-kazahstana-i-modernizatsionnye-reformy/viewer>

¹² Syzdykova, L. (2021). Vychod na mezhdunarodnuju arenu. Kazachstanskaja pravda. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://kazpravda.kz/n/vyhod-na-mezhdunarodnuyu-arenu/>

¹³ Kurç, Ç. (2018). The puzzle: Multi-vector foreign policy and defense industrialization in Central Asia. *Comparative Strategy*, 37(4), s. 317

¹⁴ Mager, U. (2021). Kak formirovalas mnogovektornaja vneshnaja politika nezavisimogo gosudarstva. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://kazpravda.kz/n/kak-formirovalas-mnogovektornaya-vneshnyaya-politika-nezavisimogo-kazahstana-obzor/>

¹⁵ Vanderhill, R., Joireman, S. F., & Tulepbayeva, R. (2020). Between the bear and the dragon: multivectorism in Kazakhstan as a model strategy for secondary powers. *International Affairs*, 96(4), s. 977.

Tato myšlenka byla základem politiky pro vznik a rozvoj Kazachstánu jako suverénního státu. Dále pod vedením druhého prezidenta Kassym-Jomarta Tokajeva pokračuje v rozšiřování obzorů zahraniční politiky s cílem udržet a posílit svou roli na světové scéně. Pokud se jedná o mezinárodní politiku Kazachstánu. Kazachstán, který se nachází mezi velkými státy a subjekty, jako jsou Rusko, Čína, Evropa, a Spojené státy americké, mají velký zájem o Kazachstán, především kvůli ropnému bohatství.¹⁶

Kazachstán proto využívá v důsledku své geografické polohy multivektorový přístup. V praxi se multivektor stal „formou relativní moci, která umožňuje slabšímu státu zmírňovat dilemata závislosti tím, že se zapojí do asymetrických vztahů“¹⁷. Nicméně, teorie multivektorové politiky je však stále mladá a není dostatečně prostudována. Co je to vlastně multivektorová politika a jak funguje v mezinárodních vztazích? Abychom si vytvořili přesný obrázek a pochopili tuto politiku, bude na začátku práce probráno několik multivektorových strategií spolu s teorií tradičního realismu.

1.1 Realismus a jeho směry na politické scéně

Pro pochopení tzv. multivektorové politiky se musíme nejdříve vrátit k teorii mezinárodních vztahů, a především k pojmu „realismus“.

Jak Petr Drulák uvedl ve své knize „Teorie mezinárodních vztahů“, „zkoumání mezinárodních vztahů (MV) se zaměřuje na kontakty mezi politickými útvary, které jsou vůči sobě navzájem více méně autonomní. V současném systému se jedná především o vztahy mezistátní“.¹⁸ Teorie mezinárodních vztahů tíhne k monokauzalitě, tj. „vysvětlování jevů na základě jedné či několika málo příčin. Historie směřuje naopak k multikauzalitě, tj. k odhalování celé řady příčin. Tendence k monokauzalitě má jednak čistě metodologické kořeny v tom smyslu, že tato teorie zkoumá společné znaky událostí, a čím více událostí zahrnuje, tím menší bude výsledná skupina společných znaků. Například lze očekávat, že více společných příčin nalezneme při zkoumání dvou světových válek, než když toto zkoumání rozšíříme o krymskou válku a punské

¹⁶ Cooley, A. (2012). *Great games, local rules: the new power contest in Central Asia*. Oxford University Press. s. 19.

¹⁷ *Ibid.*, s. 977.

¹⁸ Drulák, P. (2012). *Teorie mezinárodních vztahů*. PORTÁL sro. s. 12.

války. Tendence k monokauzalitě má své kořeny rovněž v časové orientaci teorie MV, tj. v jejím zaměření na přítomnost a budoucnost. Čím více příčin, tím více možných scénářů vývoje, a tím také více možných interpretací reality. Čím více stejně relevantních scénářů a interpretací máme k dispozici, tím nižší je jejich informační hodnota. Pokud budeme mít pouze jeden pravděpodobný scénář, jeho informační hodnota je obrovská, pokud jich budeme mít nekonečně mnoho, jejich informační hodnota je nulová¹⁹. Podle Druláka se jedna neobejde bez druhé. Navíc, mluví o tom, že MV potřebuje historická data, v nichž může vyhledávat konstanty, trendy, opakující se vzorce. Historie MV potřebuje abstraktní pojmy a představy a jejich vzájemné souvislosti, aby byla schopna popsat a uchopit konkrétní historickou událost.²⁰ A z tohoto pojmu a představ vychází tzv. realistická tradice, neboli *realpolitik*. Realismus zdůrazňuje omezení, která na politiku nakládá lidská přirozenost a absence nadnárodní vlády. Společně činí z mezinárodních vztahů do značné míry oblast moci a zájmů.²¹ Jak zdůrazňuje Donnelly, „Lidská přirozenost se od dob klasického starověku nezměnila a podle realistů je v jádru egoistická, a tudíž nezadržitelně inklinuje k nemorálnosti“²². Tím pádem, realisté jsou ti, kteří pokládají mezinárodní vztahy za takové, jaké skutečně jsou, na rozdíl od ostatních směrů, např. idealistů.

Realisté také zdůrazňují politické nezbytnosti, které plynou z mezinárodní anarchie. Při absenci jakékoli mezinárodně uznávané autority stále platí zákon džungle. Rozdíl mezi civilizací a barbarstvím je odhalením toho, co je v podstatě stejná lidská přirozenost, která se projevuje v různých podmínkách. Uvnitř států je lidská přirozenost obvykle zkrocena hierarchickou politickou autoritou a vládou. V mezinárodních vztazích anarchie podporuje projevení nejhorších aspektů lidské povahy.²³ Třeba Waltz popisuje hierarchickou strukturu domácí politiky, kde jsou vztahy mezi jednotlivými aktéry definovány ústavou a kde existuje suverenita, čemuž jsou tito aktéři v konečném důsledku podřízeni. Ve skutečnosti však v mezinárodních vztazích žádná ústava ani suverenita neexistuje, spíše mají anarchický charakter. V anarchickém systému je každý odkázán pouze sám na sebe a nikdo nemůže nikomu důvěřovat. V takovém systému každý předpokládá, že ostatní mají vůči němu ty

¹⁹ *Ibid.*, s. 32.

²⁰ *Ibid.*, s. 32.

²¹ Donnelly, J. (2000). *Realism and international relations*. Cambridge University Press. s. 9.

²² *Ibid.*, s. 9.

²³ *Ibid.*, s. 10.

nejhorší úmysly, a pokud mohou uškodit, je třeba připravit se na to, že uškodí. Státy většinou spolupracují pouze, když se objeví společná hrozba, když hrozba zmizí, skončí i spolupráce. V anarchickém systému funguje tzv. logika mocenské rovnováhy (*the logic of the balance of power*), to znamená, že v okamžiku výrazného posílení jednoho státu uzavírají ostatní státy proti-alianci, a nespolehnají se na případné sliby silného státu, že jim neuškodí.²⁴ Konečným argumentem je vždy vojenská síla, která hraje nejdůležitější aspekt v anarchickém systému. V tomto realistickém směru je pro nás důležitý termín, který zavedl klasický realista John Herz, a sice bezpečnostní dilema (*security dilemma*), které velmi dobře postihuje fungování anarchického světa. Waltz prohlásil, že tento termín popisuje stav, ve kterém se státy, které si nejsou navzájem jisté svými úmysly, vyzbrojují v zájmu bezpečnosti, a tím uvádějí do pohybu začarovaný kruh. Po vyzbrojení jednoho státu kvůli bezpečnosti se další státy cítí méně bezpečně, a nakupují více zbraní, protože prostředky k zajištění bezpečnosti kohokoli představují hrozbu pro někoho jiného, kdo na oplátku reaguje zbrojením.²⁵ Tedy státy, které jsou v politické aréně, by měly posílit svou bezpečnost a právo na přežití a existování. Nicméně, kromě posílení o ozbrojenou sílu, státy zároveň usilují o ekonomickou pozici, zajišťují vzdělanost svých obyvatel apod. Navíc, v neorealismu, který je jednou z větví realistického směru, se zavádí pojem tzv. *rovnováhy síly/moci nebo balancování* (*the balance of power*) a pojem *bandwagoing* z teorie rovnováhy hrozeb. Tyto termíny budou hrát významnou roli pro pochopení multivektorové politiky. Ve skutečnosti, termín multivektor přišel s rozpadem Sovětského svazu, kdy bývalé satelitní státy se staly významnými hráči, do určité míry rovnocennými velkými státy.

1.2 Velká politická hra jako rovnováha sil

V předchozí kapitole jsme stručně popsali realismus a jeho směry, a vlastně jak funguje tento směr v mezinárodních vztazích, abychom nastínili některé klíčové pojmy, o které se budeme opírat v teoretické části. V této kapitole se budeme více zaměřovat na velkou politickou hru, kde probereme tzv. *rovnováhu sil/moci nebo balancování* (*the balance of power*). V klasickém realistickém směru se pojmem rovnováhy sil jako první zabýval německý politolog Hans

²⁴ Drulák, P. (2012). Teorie mezinárodních vztahů. PORTÁL sro. s. 61-62.

²⁵ Waltz, K. N. (2010). Theory of international politics. Waveland Press. s. 186.

Margenthau ve své knize *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. Jak Margenthau ukazuje, „touha po moci ze strany několika národů, z nichž každý se snaží buď udržet nebo svrhnout *status quo*, vede nutně ke konfrontaci, které se říká rovnováha moci, k politice směřující k jejímu udržení“.²⁶

Jak Margenthau zdůrazňuje koncept *equilibrium*, který je synonymem slova rovnováha, existuje ve všech vědách, počínaje přírodními až po ekonomii a po politické vědy. Samotné slovo rovnováha v politické aréně se jeví jako způsob, jak vyvážit vztah mezi různými aspekty států, které se od sebe liší. Těmito různými aspekty máme na mysli ideologii, politický systém, tradice, historii, geografické rozdělení jako Západ a Východ, Sever a Jih.²⁷ V mezinárodní politice má rovnováha dvě pravidla: za prvé, různé aspekty jsou ve společnosti nezbytné. Za druhé, bez rovnovážného stavu mezi nimi bude jeden aspekt převládat nad ostatními, zasahovat do jejich zájmů a práv, a nakonec je může zničit. Proto je cílem všech takových snah o rovnováhu udržet stabilitu systému, aniž by došlo k výraznému omezení jeho základních aspektů. Pokud by byla cílem pouze stabilita, bylo by jí možné dosáhnout tím, že by jeden aspekt mohl zničit, nebo rozdrtit ostatní a zaujmout jejich místo. Vzhledem k tomu, že cílem je stabilita plus zachování všech aspektů systému, rovnováha musí být zaměřena na zabránění tomu, aby kterýkoli aspekt převládl nad ostatními. Prostředkem používaným k udržení rovnováhy je umožnit různým aspektům sledovat své opačné tendence až do bodu, kdy tendence jednoho z nich není tak silná, aby překonal tendenci ostatních, ale dostatečně silná, aby zabránila ostatním překonat jejich vlastní tendence.²⁸ Jak již bylo poznamenáno, rovnováha musí být dosažena stabilitou ve vztazích sil mezi národy. I když tyto vztahy prodělávají různé změny, jsou v zásadě nestabilní. Protože každý stát má své ambice a zájmy, které jsou na prvním místě. Aby bylo dosaženo rovnováhy, existují mezistátní smlouvy a dohody, nebo konkrétní pravidla, podle nichž mohou státy vyvažovat své pozice v politické hře. Tímto způsobem by tato pravidla pomohla zachovat bezpečnost a suverenitu. Dá se říct, že účelem smluv a dohod je chránit jednu část společnosti před nespravedlností ze strany druhé a zároveň pozastavit velké ambice té druhé.

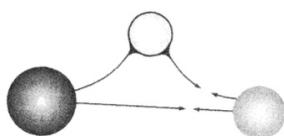
²⁶ Morgenthau, H. J., Thompson, K. W., & Clinton, W. D. (1985). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. s. 179.

²⁷ *Ibid.*, s. 181.

²⁸ Morgenthau, H. J., Thompson, K. W., & Clinton, W. D. (1985). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. s. 181.

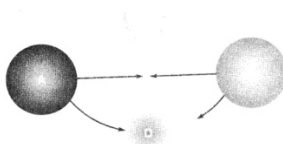
1.3 Margenthau a jeho vzor soutěže a aliance

Jako dobrý příklad pochopení rovnováhy, Margenthau ukázal tzv. Vzor soutěže, která byla více diskutovaná ve světě. V tomto vzorci, „síla A nezbytná k ovládnutí C tváří v tvář opozici B je vyvážena, pokud není převážena silou B, zatímco síla B k získání nadvlády nad C je vyvážena, pokud není převážena silou A.

(Zdroj: Morgenthau, H. J., Thompson, K. W., & Clinton, W. D. (1985). s. 184.)

Dodatečná funkce, kterou zde rovnováha plní, kromě vytváření nejisté stability a bezpečnosti ve vztazích mezi A a B, však spočívá v zajištění nezávislosti C proti narušení A nebo B. Nezávislost C je pouhou funkcí mocenského vztahu existujícího mezi A a B²⁹.

(Zdroj: Morgenthau, H. J., Thompson, K. W., & Clinton, W. D. (1985). s. 184.)

Jednoduše řečeno, chce-li tedy slabý stát zachovat svou existenci, musí udržovat rovnováhu sil, nebo se přátelit s oběma svými podporovateli, protože pokud bude spolupracovat pouze s jednou stranou, může se *status quo* zhroutit, a silný stát může pohltit ten slabý. A tak

²⁹*Ibid.*, s. 184.

imperialistický národ A nebo B přestávají pronásledovat slabé C, a orientují se na slabší D, kde mohou dosáhnout většího vlivu.³⁰

Dál Morgenthau předkládá ještě další metodu, jak dosáhnout rovnováhy sil nebo balancování. Jedná se o tzv. spojenectví, alianci (Alliances). Podle Morgenthaua, aliance jsou nejdůležitější formou manifestace rovnováhy sil v historii.

„Aliance jsou nezbytnou funkcí rovnováhy sil fungující v rámci více státních systémů. Národ A a B, které spolu soupeří, mají tři možnosti, jak si udržet a zlepšit svou relativní mocenskou pozici. Mohou zvýšit svou vlastní moc, mohou přidat ke své síle sílu jiných národů nebo mohou protivníkovi odepřít podporu jiných národů. Když učiní první volbu, pustí se do závodu ve zbrojení. Když zvolí druhou a třetí alternativu, prosazují politiku spojenectví“.³¹ Navzdory tomu po alianci se jí národ může vyhnout, pokud věří, že je dostatečně silný pro zachování své suverenity. Například země jako Spojené státy a Velká Británie se proto zdržely uzavírání některých mírových smluv.³²

Podle Morgenthaua by spojenci neměli mít žádnou společnou politiku, strategii, ale přesto musí mít společné zájmy nebo cíle, které jim poslouží jako společný základ. V politice může nestabilita rovnováhy moci vést ke společnému bodu, kdy se jeden stát stává ohrožením pro ostatní národy. Tím ohrožuje bezpečnost a nezávislost ostatních zemí. Nicméně, „typické zájmy, které spojují dva národy proti třetímu, jsou jak jednoznačnější, pokud jde o určení nepřítelů, tak méně přesné, pokud jde o cíle, o které se má usilovat, a politiku, kterou je třeba sledovat“.³³ A proto by státy měly usilovat o společnou smlouvu, v rámci které by každý z nich mohl usilovat o společné zájmy, aby dosáhly rovnováhy moci prostřednictvím aliance. Nicméně, „ne každé zájmové společenství volající po spolupráci mezi dvěma nebo více národy vyžadovalo, aby podmínky této spolupráce byly upřesněny právním ustanovením smlouvy v případě spojenectví. Jsou to pouze společné zájmy, které mohou být dočasné, krátkodobé, a nepraktické. Aby byly jednoznačné a účinné, je třeba uzavřít spojeneckou smlouvu. Tyto zájmy, stejně jako aliance, která je vyžaduje, a politiky, které jim slouží, lze rozlišit pěti různými způsoby. Těmi jsou podle jejich vnitřní povahy a vztahu, rozdělení výhod a moci,

³⁰ *Ibid.*, s. 184.

³¹ *Ibid.*, s. 193.

³² *Ibid.*, s. 193.

³³ *Ibid.*, s. 192.

jejich záruk ve vztahu k celkovým zájmům národa. Jejich záruka z hlediska času a jejich účinnosti z hlediska společných politik a akcí. V důsledku toho můžeme rozlišovat aliance

sloužící identickým, komplementárním a ideologickým a politickým zájmům. Dále můžeme rozlišovat aliance vzájemné a jednostranné, obecné a omezené, dočasné a trvalé, stejně tak jako operativní a neoperativní“.³⁴ Anglo-americká aliance s ohledem na Evropu je klasickým příkladem aliance sloužící stejným zájmům, cíl jednoho partnera – zachování rovnováhy sil v Evropě – je také cílem druhého. Dále, aliance mezi Spojenými státy a Pákistánem je jedním z mnoha současných příkladů aliance sloužící komplementárním zájmům. Pro Spojené státy slouží primárnímu účelu zvýšení jejich politického, vojenského a ekonomického potenciálu vůči jejich susedům.³⁵

1.4 Walt a jeho termín Bandwagoning

V předchozí kapitole byl probrán Morgenthauův tradiční typ rovnováhy síly/moci, který ukazuje hry států i možnosti, jak dosáhnout stability na politické aréně prostřednictvím rovnováhy/balancování (balance) a aliance. Kromě toho americký politolog Stephen M. Walt rozšiřuje svět rovnováhy sil o pojem tzv. *Bandwagoning* v teorii rovnováhy hrozby.

Stephan Walt ve své knize *The Origins of Alliance* a několika dalších pracích nabízí zdokonalení teorie rovnováhy moci, kterou nazývá teorií rovnováhy hrozeb. V této teorii se státy nesjednocují výhradně nebo dokonce primárně v reakci na rozdělení příležitostí. Místo toho, tvrdí Walt, je výběr států v alianci určen nerovnováhou hrozeb, kde jeden stát nebo koalice jsou obzvláště nebezpečné. Míra ohrožení, kterou stát představuje pro ostatní, je výsledkem jeho kombinované síly, geografické blízkosti, útočných schopností a vnímané agresivity jeho záměrů. Walt tvrdí, že jeho teorie vylepšuje tradiční teorii rovnováhy sil tím, že poskytuje větší vysvětlující sílu při stejné úspornosti. Kolice v I. a II. světové válce byly vytvářeny mezi rovnocennými partnery. Za takových okolností se stát spojí se stranou, kterou považuje za nejméně nebezpečnou.³⁶

³⁴ *Ibid.*, s. 193.

³⁵ *Ibid.*, s. 193.

³⁶ Schweller, R. L. (1994). Bandwagoning for profit: Bringing the revisionist state back in. *International security*, 19(1), 72-107. s. 76.

Termín *bandwagoing* jako popis chování mezinárodní aliance se poprvé objevil v *Theory of International Politics* od Kennetha Waltze. Samotné slovo *bandwagon* se do češtiny překládá jako *populární hnutí*, nicméně byl ponechán tento původní název. Ve svém strukturním modelu teorie rovnováhy sil Waltz používá *bandwagoing* jako opak balancování či rovnováhy sil. *Bandwagoing* označuje připojení k silnější koalici, *balancování* znamená spojení se slabší stranou.³⁷ Nicméně, Walt definuje tyto termíny nově tak, aby vyhovovaly teorii rovnováhy hrozeb: Když jsou státy konfrontovány s významnou vnější hrozbou, mohou buď *balancovat*, nebo jednat v stavu *bandwagoing*. *Balancování* je definováno jako spojení s ostatními proti převládající hrozbě. *Bandwagoing* je zahraničně-politická strategie, která zahrnuje připojení státu k silnější moci a její přeměnu v *partnera*.³⁸

Jak Walt prohlásil sám, „*Bandwagoing* zahrnuje nerovnou výměnu, zranitelný stát dělá asymetrické ústupky dominantní moci a přijímá podřízenou roli. *Bandwaging* je přizpůsobení se tlaku. Nejdůležitější ze všeho je, že *bandwagoing* naznačuje ochotu podporovat nebo tolerovat nelegitimní jednání dominantního spojence.”³⁹

Jednoduše řečeno, je to spojení slabšího státu se silnějším. Sám Walt označil *bandwagoing* jako dobrovolné odevzdání nebo kapitulaci. Tato strategie se týká politiky, ve které se stát, vedený touhou zvítězit, obdržit současnou nebo budoucí odměnu, rozhodne sladit svou zahraniční politiku s politikou některé velmoci nebo s politikou vznikající velmoci.

Stephen Walt rozlišuje dva typy *bandwagoningu* – útočné a obranné.⁴⁰ Účelem toho prvního je podílet se na dělení vítězství. Ten druhý je forma appeasementu, která se zavděčí vítěznému státu, aby se vyhnula jeho útoku, a tím zachovala územní celistvost a národní bezpečnost. Podle realistické teorie *bandwagoning* dává přednost zisku před bezpečností.⁴¹

³⁷ *Ibid.*, s. 80.

³⁸ *Ibid.*, s. 80.

³⁹ Walt, S. M. (1991). Alliance formation in Southwest Asia: balancing and bandwagoning in Cold War competition. *Dominoes and bandwagons: Strategic beliefs and great power competition in the Eurasian Rimland*, s. 55.

⁴⁰ *Ibid.*, s. 8.

⁴¹ *Ibid.*, s. 8.

1.5 Bandwagoing jako politika zisku

Díky přesnému pojetí a vysvětlení můžeme určit hlavní motivy této politiky. V první řadě, když slabý stát začne spolupracovat se silným státem, doufá ta slabá strana, že získá územní nebo politické výhody. Nicméně, Walt správně poukazuje na to, že státy *bandwagoning* jak ze strachu, že budou znesvářeny, tak z touhy znesvářit si ostatní.⁴²

Například jedním z prvních motivů podle Walta je vyhnout se útoku (to avoid attack). Pokud dojde k velké válce, kde je slabá strana jako pěšák, musí si v zájmu přežití vybrat silnou stranu. Protože otázka přežití té slabé strany závisí na tom, zda je na vítězné straně. V takovém případě slabý stát získá sílu a výhodu.

Podle Walta, dalším motivem je podělit se o kořist nebo vítězství se silnými státy, což znamená, že slabá strana bude pouze těžit a mít zisk.⁴³

⁴² Schweller, R. L. (1994). Bandwagoning for profit: Bringing the revisionist state back in. *International security*, 19(1), 72-107. s. 82.

⁴³ *Ibid.*, s. 82.

1.6 Definice „Emancipace“ v politické vědě

V prvotní teorii multivektorové politiky byl kladen velký důraz na bezpečnost a tento důraz zůstává i zde. Slovo emancipace pochází z latinského výrazu *mancipium*, což znamená jako otrok. V moderní angličtině slovo *emancipation* vyjadřuje význam jako „přechod od heteronomie k autonomii, od závislosti ke svobodě nebo od odcizení k seberealizaci“.⁴⁴ Definice emancipace vždy existovala na politické scéně, a především byla vždy úzce spojena se slovem kolonizace či imperialismus.⁴⁵ Kolonizace malých a slabých zemí velkými a mocnými státy je běžným principem, např., západní kolonizace nebo sovětský blok. Hlavními faktory kolonizace bylo intenzivní využívání k hospodářskému vykořisťování, rozšiřování hranic a implementace kultury kolonizátora. Například když jsou kolonizované státy vykořisťovány, posílí to v nich potřebu se emancipovat. V rámci toho dochází k revolucím a povstáním.⁴⁶ Poté se zpravidla tyto malé státy dovtipí toho, jak se o sebe samostatně postarat.⁴⁷ Kritická teorie navíc tvrdí, že emancipace není jen revolucí, ale spíše příležitost k proměně společenských řádů a politické transformaci směřující k osvobození lidstva od jakéhokoli druhu hegemonie nebo útlaku. Řečeno jinými slovy, v mezinárodních vztazích je emancipace národním nástrojem, který poskytne státům svobodu.⁴⁸

Dále bych ráda zmínila, že *emancipace, balancování a bandwagoing* spolu velmi úzce souvisí. Za prvé, *balancování a bandwagoning* usilují pouze o bezpečnost. Jak uvádí Booth ve svém článku *Security and Emancipation* (1991), emancipace by měla mít v našich úvahách o bezpečnosti jednoznačně prioritu.⁴⁹ Vzhledem k tomu, že podle Boothova, emancipace je bezpečnost čili druhou stranou téže mince.⁵⁰ Vezmeme-li v úvahu Boothova slova, že bezpečnost je nepřítomnost hrozeb, ale když dojde k ohrožení nebo omezení svobody státu,

⁴⁴ Susen, S. (2015). Emancipation. In: Gibbons, M. T., Coole, D., Ellis, E. & Ferguson, K. (Eds.), *The Encyclopedia of Political Thought*. (pp. 1024-1038). Chichester, UK: Wiley Blackwell. ISBN 9781118474396. s. 1

⁴⁵ Myrdal, G. (1964). *The Worldwide Emancipation of Underdeveloped Nations*. *The Phi Delta Kappan*, May, Vol. 45, No. 8, *With All Deliberate Speed* (May, 1964), s. 413.

⁴⁶ *Ibid.*, s. 413.

⁴⁷ *Ibid.*, s. 415.

⁴⁸ Abozaid, A. M. (2021). *Critical International Relations Theories and the Study of Arab Uprisings: A Critique*. *The Athens Journal of Social Sciences*, s. 141.

⁴⁹ Booth, K. (1991). *Security and emancipation*. *Review of International studies*, 17(4), s. 319.

⁵⁰ *Ibid.*, s. 319.

omezení jeho práva na existenci a volbu, pak stát začne posilovat svou bezpečnost, tj. emancipovat se. Podle Booth mohou lidé a skupiny dosáhnout skutečné a stabilní bezpečnosti pouze tehdy, pokud o ni nepřipraví ostatní.⁵¹

1.7 Balancování, bandwagoning a emancipace pro Kazachstán

Teoretická část zkoumala hlavní multivektorové politické strategie, které fungují prostřednictvím *balancování*, *bandwagoningu* a *emancipace*. Pro začátek se zde zaměříme na emancipaci a její význam pro Kazachstán. Jak již bylo řečeno v teoretické části, toto slovo je spojeno s pojmem imperialismus a bezpečnost.

Kazachstán byl dlouhou dobu pod Ruským impériem a poté pod Sovětským svazem.⁵²

Teprve po rozpadu Sovětského svazu získal Kazachstán nakonec nezávislost. Krymská krize a imperialistická rétorika namířená proti severnímu území Kazachstánu jsou však v posledních letech jasnou ukázkou toho, jak Rusko narušuje rovnováhu v mezinárodní spolupráci. A že se Kazachstán obává "ukrajinského scénáře"⁵³. Pro Kazachstán znamená emancipace přetvoření společenských pořádků a politickou transformaci směřující k osvobození od hegemonie Ruska. Tento proces emancipace prochází balancováním, kdy Kazachstán musí udržet rovnováhu, a to buď jako spojení mezi dvěma silnými státy nebo politickými subjekty, jako jsou Čína, USA nebo EU, aby neporušil *status quo* a nebyl pod vlivem jednoho státu, nebo aby byl proti převládající hrozbě chráněn. Kazachstán může například dobrovolně *bandwagoning* s nejsilnějším státem, protivníkem, a učinit z něj partnera.

Další emancipace se dovrší procesem aliance nebo spojení, kdy slabý stát uzavře pakt mezi silnými stranami. Pro Kazachstán spojení nebo aliance znamená pouze to, že má s druhou stranou společný zájem, cíl, který jim oběma poskytne společnou základnu. Například změny v ekonomických, politických nebo vojenských potenciálech, které pak vedou k poslední fázi emancipace, jak bylo zmíněno výše, ke změnám společenských řádů a politické přeměně

⁵¹Booth, K. (1991). Security and emancipation. *Review of International studies*, 17(4), s. 319.

⁵²Minakov, M. (2017). Big Europe's gap: dynamic obstacles for intergration between European Union and Eurasian Economic Union:[monograph section]. s. 52.

⁵³Roth, A. (2023). Russia has lost its soft power. How war in Ukraine destabilises old Soviet allies. *The Guardian*. [online] Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/11/russia-has-lost-its-soft-power-how-war-in-ukraine-destabilises-old-soviet-allies>

směřující k osvobození od ruského hegemonu. Později v práci budu analyzovat, zda se Kazachstán pomocí těchto strategií skutečně od Ruska emancipuje.

2. Vztah Kazachstánu k Rusku a jeho závislost na něm

Když se podíváme hlouběji do kazašsko–ruských vztahů, je vidět, že jsou tyto země úzce spjaty ještě před existencí samotného Sovětského svazu. Kazachstán sdílí dlouhou koloniální historii pod imperiálním Ruskem, a pak pod panováním Sovětského svazu.⁵⁴ Moskva má mnoho potenciálních pák, kterými na Kazachstán v různých oblastech působí. Od ekonomické sféry až po kulturní vliv. Zde bych se chtěla zaměřit na analýzu vlivu Ruska v kazašské ekonomice. Z hlediska obchodu mezi oběma zeměmi hraje Rusko významnou roli jako vývozce, a Rusko je příjemcem největšího podílu kazašského dovozu.⁵⁵ Rusko například vyváží do Kazachstánu především stroje, zařízení a dopravní prostředky, nástroje a přístroje, výrobky chemického a lehkého průmyslu a také potraviny a zemědělské suroviny. Kromě toho Rusko dodává dřevo a výrobky z celulózy a papíru, drahé kovy a kameny. Kazachstán vyváží do Ruska ropu, plyn, pšenici, uran, měď a měděné katody, válcovanou ocel, ropné produkty a nezpracovaný zinek.⁵⁶ Nejdůležitějším aspektem této ruské závislosti je však dovoz potravin.⁵⁷

Je nutno připomenout, že kazašská ropa byla v období těsně po rozpadu Sovětského svazu zcela závislá na ruských investicích a realizaci ropné politiky. Mezi Moskvou a Astanou existuje dohoda o tranzitu kazašské ropy na evropské trhy přes Ruskou federaci.

Kazachstán vyváží ropu do Evropy pomocí ruského koridoru ropovod Kaspického konsorcia (The Caspian Pipeline Consortium) do přístavu Novorossijsk a přes ropovod Atyrau – Samara, a v tom smyslu je kazašský vývoz ropy na Rusku závislý.⁵⁸ Do ropných projektů investují

⁵⁴ Ambrosio, T. (2022). Belarus, Kazakhstan and Alliance Security Dilemmas in the Former Soviet Union: Intra-Alliance Threat and Entrapment After the Ukraine Crisis. *Europe-Asia Studies*, 74(9), s. 17.

⁵⁵ Zabortseva, Y. N. (2014). Rethinking the economic relationship between Kazakhstan and Russia. *Europe-Asia Studies*, 66(2), s. 312.

⁵⁶ Selivanova, A. (2022). Spravka „RG“: Ekonomika Kazachstana i ee svyaz' s Rossiei. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://rg.ru/2022/01/06/spravka-rg-ekonomika-kazahstana-i-ee-sviaz-s-rossiej.html>

⁵⁷ Shamsutdinov, N. (2022). Naskolko silno Kazachstan svyazan s Rossiei? Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://masa.media/ru/site/naskolko-silno-kazahstan-svyazan-s-rossiej>

⁵⁸ Laruelle, M., Royce, D., & Beyssembayev, S. (2019). Untangling the puzzle of “Russia’s influence” in Kazakhstan. *Eurasian Geography and Economics*, 60(2), s. 213.

například ruští giganti jako LUKoil, Rosneft' a Gazprom. Největším ruským investorem v Kazachstánu je společnost LUKoil s více než 6 miliardami dolarů.⁵⁹

(Zdroj: Cutler. R. M. (2016))

Dalším důležitým aspektem, který rovněž souvisí s dovozem, je tranzit zahraničního zboží do Kazachstánu přes ruské území. Zboží dodávané z Evropské unii musí projít Ruskem, aby se dostalo do Kazachstánu, což způsobilo, že je země zranitelná vůči západním sankcím.⁶⁰ Závislost na Rusku ukázala, že Kazachstán měla po anexi Krymu a západních sankcích velké ekonomické potíže. Kdy se Kazachstán musel vypořádat s klesající měnou a dalšími potížemi. Geopolitické nepokoje brání rozvoji obchodu a ekonomiky v Kazachstánu, a proto bylo pro Astanu zásadní vytvořit alternativní obchodní a logistické trasy.⁶¹ Nicméně, díky své geografické poloze, kazašští představitelé často uznávají, že Kazachstán je vnitrozemní zemí a že má s Ruskem společnou hranici dlouhou 7000 km, a smiřují se s tím, že úzké vztahy s Ruskem jsou nevyhnutelné.⁶²

Kazachstán se také výrazně angažuje v oblasti bezpečnosti. Kazašští vojáci jsou v rámci OSKB cvičeni v Rusku. Rusko poskytuje téměř veškerý zahraniční výcvik, který absolvují některé

⁵⁹ Zabortseva, Y. N. (2014). Rethinking the economic relationship between Kazakhstan and Russia. *Europe-Asia Studies*, 66(2), s. 316.

⁶⁰ InBusiness.kz. (2023). Kazachstan silno zavisit ot rossijskoj ekonomičeskoj infrastruktury - Vsemirny bank. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://inbusiness.kz/ru/news/kazahstan-silno-zavisit-ot-rossijskoj-ekonomičeskoj-infrastruktury-vsemirnyj-bank>

⁶¹ InBusiness.kz. (2023). Kazachstan silno zavisit ot rossijskoj ekonomičeskoj infrastruktury - Vsemirny bank. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://inbusiness.kz/ru/news/kazahstan-silno-zavisit-ot-rossijskoj-ekonomičeskoj-infrastruktury-vsemirnyj-bank>

⁶² Hudson, V. (2022). The impact of Russian soft power in Kazakhstan: creating an enabling environment for cooperation between Nur-Sultan and Moscow. *Journal of Political Power*, 15(3), s. 469.

sektory ozbrojených sil, včetně mladého kazašského námořnictva a letectva. Také vojenské vybavení Kazachstánu je téměř výhradně ruské výroby a země se na Rusko do značné míry spoléhá při nákupu nového vybavení. Jediným případem, kdy ruský vojenský vliv Kazachstánu jednoznačně neprospívá, je situace, kdy Moskva pronajímá více než 100 000 km² kazašského území k vojenským zkouškám, především pro protivzdušnou obranu, balistické rakety a kosmický výzkum. Pokud by se vnitřní stabilita Kazachstánu nebo rusko-kazachstánské vztahy zhoršily, mohlo by Rusko na základě ochrany těchto strategických zájmů vyvíjet na Kazachstán tlak, nebo dokonce zasahovat do jeho záležitostí. Po krizi v roce 2014 se kazašské úřady, které si možná uvědomovaly rizika spojená s pronájmem těchto lokalit, pokusily znovu projednat své dohody s Ruskem, jež v roce 2015 souhlasilo s navrácením přibližně 15 % pronajatého území – i když částí, které nebyly využívány.⁶³

Kromě toho žije v Kazachstánu 19,8 milionu obyvatel, z nichž 70,6 % tvoří Kazaši a 15,1% etničtí Rusové, což vytváří ruskou etnickou menšinu.⁶⁴ Kazachstán ve vztahu k této ruské menšině stanovil dva úřední jazyky (kazaština a ruština), aby nedošlo k vnitřnímu státnímu konfliktu. A proto je zde silný kulturní vliv, který je dán postavením ruského jazyka v Kazachstánu. Například, ruština je stále značně rozšířena mezi nejvzdělanějšími vrstvami kazašské společnosti. Ruský jazyk považuje za svůj mateřský jazyk nebo jej ovládá plynně 90% dotázaných vysokoškolských studentů, což silně kontrastuje s 36% u angličtiny. Kromě toho 76% respondentů souhlasilo s tím, že ruština je jejich preferovaným jazykem mezinárodní komunikace.⁶⁵ Důležitým kritériem je také vzdělání. Páteř kazašského školství tvoří ruský vzdělávací systém a ruské univerzity mají v Kazachstánu vysokou reputaci. Ruská federace skutečně zůstává nejvyhledávanějším cílem kazašských studentů, kteří chtějí studovat v zahraničí. Kromě toho, že kazašské občany láká studium v Rusku, řada prestižních ruských univerzit otevřela v Kazachstánu své pobočky (například Čeljabinská státní univerzita v Kostanaji a Moskevská státní univerzita Lomonosova v Astaně), které nabízejí ruské tituly uznávané v Kazachstánu i na mezinárodní úrovni.⁶⁶ Dalším významným zdrojem ruského vlivu jsou média. Například předplatné tištěných médií, sledování ruských domácích programů na kabelových sítích, návštěva ruských internetových stránek, poslech ruských rozhlasových

⁶³ Laruelle, M., Royce, D., & Beyssembayev, S. (2019). Untangling the puzzle of “Russia’s influence” in Kazakhstan. *Eurasian Geography and Economics*, 60(2), s. 216–217.

⁶⁴ Dumanova, K. (2023). V buro nacstatistiki rasskazali, kakoe sootnoshenie kazahov i russkich v Kazakhstane. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://kz.kursiv.media/2023-04-30/dmnv-kazahi-i-russkie/>

⁶⁵ Hudson, V. (2022). The impact of Russian soft power in Kazakhstan: creating an enabling environment for cooperation between Nur-Sultan and Moscow. *Journal of Political Power*, 15(3), s. 478.

⁶⁶ *Ibid.*, s. 479.

stanic atd.⁶⁷ Od roku 2014 nebo po krymské krizi se však pozice ruštiny posunula z dřívějšího postavení, neboť došlo k mnoha incidentům, kdy byla území celistvost Kazachstánu ohrožena buď spiklenci nebo ruskými nacionalisty.⁶⁸ V posledních letech proto v kazašské společnosti sílí snaha o národní obnovu neboli *kazachizace* národa⁶⁹. Národní obnova začala proměny médií, kde se zintenzivnilo kazašské obrození. Média, televizní pořady, filmy byly uváděny pouze v kazašském jazyce. Kromě toho je důležitým aspektem posilování pozice kazaštiny pouze jako jediného státního jazyka. V roce 2017 navrhl tehdejší prezident Nazarbajev jazykovou reformu, která spočívala v opuštění cyrilice a jejím nahrazení latinkou. Již v roce 2021 kazašská vláda navrhla konečný plán přechodu na latinku. Přechod by se uskutečnil v letech 2023 až 2031, a byl by to již třetí přechod země na jinou abecedu za poslední století.⁷⁰

Po anexi Krymu začalo Rusko posilovat svou pozici mezi bývalými sovětskými republikami. Byla vytvořena Euroasijská ekonomická unie nebo svaz (EAEU) jako protiváha čínské iniciativě Belt and Road (BRI) a Evropské unie. EAEU byla podepsána v roce 2014, a ratifikována v roce 2015 mezi satelitními zeměmi včetně Kazachstánu. Tato nová smlouva byla v Kazachstánu vnímaná jako nová forma ruské kolonizace.⁷¹ Pokud se zaměříme na vznik této smlouvy a samotnou myšlenku, hlavním tvůrcem této iniciativy byl sám první prezident Kazachstánu Nursultan Nazarbajev. Ten tuto unii chápal pouze jako ekonomickou integraci, nikoli politickou. Putin však v unii viděl klíčový cíl zahraniční politiky. Putin vidí Euroasijskou unii nejen jako nové kolo postsovětské reintegrace, ale chce z ní vytvořit blok.⁷² Postupem času se EAEU začala vzdalovat od svého původního cíle a ruská strana navrhovala rozšíření smlouvy ve prospěch zdravotnictví, vzdělávání, vědy, sportu, a samozřejmě v oblasti financí, společné měny, trhu a mezinárodní politiky. Astana však tento návrh zcela odmítla a trvala na svém stanovisku, že smlouva by měla být pouze ekonomická.⁷³ Na druhou stranu se

⁶⁷ *Ibid.*, s. 480.

⁶⁸ Ambrosio, T. (2022). Belarus, Kazakhstan and Alliance Security Dilemmas in the Former Soviet Union: Intra-Alliance Threat and Entrapment After the Ukraine Crisis. *Europe-Asia Studies*, 74(9), s. 17.

⁶⁹ RadioAzattyk, (2021). Kazakhsky nacionalism. Latinica, Russija. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://rus.azattyq.org/a/review-focus-of-media-attacks-shifts-to-pro-american-nationalists-in-power/31512751.html>

⁷⁰ Dzamukashvili, S. (2021). Kazakhstan's alphabet switch reflects wider societal changes. *Emerging Europe*. [online] Dostupné z: <https://emerging-europe.com/news/kazakhstans-alphabet-switch-reflects-wider-societal-changes/>

⁷¹ Anceschi, L. Sorbello, P. (2014). Kazakhstan and the EEU: The rise of Eurasian scepticism. [online] Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/kazakhstan-and-eeu-rise-of-eurasian-scepticism/>

⁷² Yilmaz, S. (2018). Eurasian economic union: a regional economic hegemony initiative. s. 52. [online] Dostupné z: https://elib.institutemvd.by/jspui/bitstream/MVD_NAM/227/3/47632656502170499014012553161812316533.pdf

⁷³ Karr, A. (2020). Kazakhstan rejects Russian proposal to expand EEU co-operation. [online] Dostupné z: https://central.asia-news.com/en_GB/articles/cnmi_ca/features/2020/02/07/feature-01

Kazachstán přistoupením ke smlouvě dostal na novou ekonomickou úroveň, protože získal přístup na ruský trh a tranzit ropy a plynu ruskými plynovody za preferenční sazby.⁷⁴ Astana však otevřeně konstatovala, že pokud Kreml otevře i otázku severního území, Kazachstán okamžitě opustí EAEU.

Kromě toho, Kreml a Astana jsou členy řady regionálních organizací, včetně Společenství nezávislých států (SNS), Celní Unie, Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti (OSKB), Šanghajské organizace pro spolupráci (ŠOS) a Euroasijského ekonomického svazu (EAHU), který vstoupil v platnost v lednu 2015. OSKB a ŠOS mají působit jako protiváha Evropské unie a NATO.⁷⁵

Závěrem bych chtěla říci, že vztahy mezi Ruskem jsou díky těmto okolnostem a faktorům hluboce propojeny, od ekonomiky po kulturu a vzdělávání; a navíc je Astana na Rusku zcela závislá. Jednak je závislá na Ruskem zprostředkované přepravě ropy do jiných zemí, Kazachstán je bohatá země, ale přímý vývoz si zatím nemůže dovolit. Za druhé, Kazachstán je silně závislý na tranzitu západních výrobků, což Astaně brání v nezávislé ekonomice. Dále jsou propojeny i v oblasti bezpečnosti, i když po roce 2014 se v tomto směru mění kazašský postoj. Pokud jde o ukrajinskou krizi, Astana již nyní mění svůj postoj k Moskvě, kdy odmítla prohlubovat vztahy s Ruskem prostřednictvím EAEU. V dalších částech práce uvidíme, jak Astana rozvíjí své vztahy s dalšími západními zeměmi, aby byla méně nezávislá na Rusku. Zároveň budu analyzovat, zda se tyto okolnosti mohou změnit nebo transformovat, a zda se Kazachstán dokáže vymanit z vlivu velkého ruského hegemona.

2.1 Krymská anexe a její vliv

Anexe Krymu (2014) byla jedním, ne-li nejvýznamnějším exogenním šokem v postsovětském prostoru, který donutil Kazachstán přehodnotit své vnímání Ruska.⁷⁶ Dále, následná podpora

⁷⁴ Yuneman, R. (2020). Kazakhstan and the Eurasian Economic Union. [online] Dostupné z: <https://eng.globalaffairs.ru/articles/kazakhstan-eurasian-economic-union/>

⁷⁵ Brletich, S. (2015). The Crimea model: Will Russia annex the northern region of Kazakhstan?. *Geopolitics, History, and International Relations*, 7(1), s. 17.

⁷⁶ Ambrosio, T. (2022). Belarus, Kazakhstan and Alliance Security Dilemmas in the Former Soviet Union: Intra-Alliance Threat and Entrapment After the Ukraine Crisis. *Europe-Asia Studies*, 74(9), s. 1707.

a provokativní rétorika namířená proti Kazachstánu vyvolává obavu, že by se tento scénář mohl opakovat i tam, neboť v mezičase byl stát konfrontován s potenciálními hrozbami plynoucími ze scénáře ukrajinsko-ruského spojení. Proto si myslím, že Kazachstán je dobrým příkladem vzniklé níže popsané situace.

Krizе ovlivnila několik faktorů, z nichž prvním je ruská menšina a ruská kultura v širším slova smyslu v Kazachstánu. Protože intervence byla odůvodněna údajnou potřebou chránit etnické Rusy a ruská zahraniční politika se obecně stále více soustředila na myšlenku „ruského světa“.⁷⁷ Vzhledem k tomu, že ruské menšiny existují v celém postsovětském prostoru, je možné, že by mohly být použity k provokacím proti státům, ve kterých se vyskytují.

Druhým faktorem je, že krymská krize vyvinula obrovský tlak na politický postoj Kazachstánu, kde byla Astana ve své politické řeči opatrná. Například, bývalý prezident Nursultan Nazarbajev se zpočátku vyhýbal přesné odpovědi ohledně krymského území,⁷⁸ později však Nazarbajev neuznal Krym jako ruský. O tom otevřeně Nazarbajev mluvil v rozhovoru pro film „Qazaq, Příběh zlatého muže“ Olivera Stonea.⁷⁹ Po nastoupení do prezidentského úřadu, svůj postoj k anexi projevil i druhý kazašský prezident Kassym-Žomart Tokajev. Podle něj země nepovažuje sjednocení Krymu s Ruskem za anexi, dokonce je podle něj slovo anexe příliš tvrdé slovo.⁸⁰ Navzdory těmto prohlášením prezidentů, kazašská vláda odmítla přistoupit na Putinův požadavek podpořit ruskou invazi na Krym v únoru a březnu 2014.⁸¹

Třetí největší dopad má ukrajinská krize na ekonomiku Kazachstánu, který má tak úzké vazby na Rusko, že se na něj po anexi Krymu vztahují sankce ze strany Evropské unie a Spojených států.⁸² Vzhledem k této krizi byl v roce 2014 pozastaven ropovod Kaspického konsorcia, kterým se přepravuje kazašská ropa do Evropy. Z tohoto důvodu čelil Kazachstán finanční krizi, kdy kazašská měna tenge oslabila.⁸³ Poté, co ruská armáda vstoupila na Krym a snažila

⁷⁷ Morozov, V. (2015). Kazakhstan and the “Russian World”. Is a New Intervention on the Horizon, s. 1.

⁷⁸ *Ibid.*, s. 1.

⁷⁹ Koterev, R. (2021). Nazarbajev vysvětluje, proč Kazachstán neuznal Krym za ruský. Článek je v ruštině [online] Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/61ab81639a79473178f73336>

⁸⁰ Tass, (2019). Kazakh leader says „annexation“ not proper to describe Crimea’s reunification with Russia. [online] Dostupné z: <https://tass.com/world/1095585>

⁸¹ Ambrosio, T. (2022). Belarus, Kazakhstan and Alliance Security Dilemmas in the Former Soviet Union: Intra-Alliance Threat and Entrapment After the Ukraine Crisis. *Europe-Asia Studies*, 74(9), s. 17.

⁸² *Ibid.*, s. 17

⁸³ Kursiv. (2022). Tenge oslab za svou istoriu v 105-i raz. Článek je v ruštině [online] Dostupné z: <https://kz.kursiv.media/2022-03-25/tenge-oslab-za-svoju-istoriju-v-105-raz/>

se toto porušení mezinárodního práva zdůvodňovat domnělou potřebou chránit etnické Rusy v zahraničí. Kazašská vláda musela zajistit bezpečnost a stabilitu svého území. Kromě toho v případě Ukrajiny v roce 2014, ruská vláda ignorovala Budapešťské memorandum. Zároveň neschopnost Západu jednat jako garant memoranda znepokojila politické elity a vládu Kazachstánu, a vyvolala otázky ohledně dlouhodobé spolehlivosti Ruska jako spojence, souseda a hlavně jako obchodního partnera. Kazašská vláda byla nucena přizpůsobit se novým rizikům plynoucím z nového chování Ruska v postsovětském prostoru.⁸⁴ Později, když v druhé polovině roku 2014 a na počátku roku 2015 válka v Donbasu zesílila, začala kazašská vláda projevovat první stopy odstupu od Moskvy na mezinárodní scéně.⁸⁵ Po tomto období, Astana změnila svůj postoj k Rusku v zájmu zachování suverenity a nezávislosti svého státu.

3 Mezinárodní politika Kazachstanu po roce 2014

Navzdory blízkým vztahům Astany s Krymem, podle knihy Alexandra Cooley (2012), *Great Games, Local Rules: the new power contest in Central Asia*, Rusko se stále nemůže vyrovnat s tím, že by mohlo přijít o svoji výhradní pozici státu dirigujícího Kazachstán. Pokud jde o energetickou politiku, Kazachstán aktivně hledá více partnerů a možností výstavby plynovodů, a to jak za účelem diverzifikace, tak za účelem zvýšení svého vlivu na Moskvu. Stejná logika však platí i v oblasti bezpečnosti, i když Astana může participovat v regionálních organizacích ovládaných Moskvou, vždy bude hledat alternativní partnery jako strategickou pojistku a protiváhu proti Moskvě a páky na ni.⁸⁶

Zájmem Kazachstánu však není jít ve stopách žádného velkého geopolitického hráče, nepotřebuje Rusko ani žádný jiný stát jako „Velkého bratra“⁸⁷ ale naopak se se snaží *emancipovat* prostřednictvím *balancování* a zároveň *bandwagoning* s jinými státy pro svou bezpečnost, a zisk. Kazachstán, který sousedí s Ruskem, Čínou a na druhé polovině kontinentu s USA a Evropskou unií, hraje vlastní hru, aniž by se řídil pravidly velkých hráčů. Alexander

⁸⁴ Minakov, M. (2017). Big Europe's gap: dynamic obstacles for intergration between European Union and Eurasian Economic Union:[monograph section]. s. 52.

⁸⁵ *Ibid.*, 53.

⁸⁶ Cooley, A. (2012). *Great games, local rules: the new power contest in Central Asia*. Oxford University Press. s. 68.

⁸⁷ Kazantsev, A., Medvedeva, S., & Safranchuk, I. (2021). Between Russia and China: Central Asia in Greater Eurasia. *Journal of Eurasian Studies*, 12(1), s. 58.

Cooley například tvrdí, že Kazachstán využívá soupeření mezi Ruskem, Čínou a USA ve svůj prospěch, a tak "získává více výhod, zisků, pomoci a lepších smluvních podmínek".⁸⁸

Od okamžiku získání nezávislosti Kazachstán, stejně jako ostatní středoasijské státy, zahájil spolupráci s velkými hráči, která však nebyla dostatečně intenzivní a neměla dostatečně pevné kořeny (Spojené státy, Čína, a Evropská Unie), ale jak bylo uvedeno výše, nejbližší a důvěrnější vztah má Astana s Moskvou. Nicméně v poslední době po anexi Krymu se Kazachstán snaží zajistit bezpečnost prostřednictvím aliancí se Spojenými státy, Evropou, Čínou a Tureckem. Kazachstán jako země bohatá na ropu a s výhodnou zeměpisnou polohou chce více posílit své hospodářské postavení tím, že se chce vzdát závislosti na ruském ropném koridoru a rovněž tranzitu zboží přes Rusko. Velkou šanci k tomu má například projekt Belt and Road, další zájem Evropy o kazašskou ropu a její tranzit, další posílení Organizace turkických států (OTS) a jejího Středního Koridoru (The Middle Corridor), oficiálně známého jako iniciativa trans-kaspického koridoru (The Trans-Caspian Corridor).⁸⁹

V následujících kapitolách se podíváme na to, do jaké míry se Kazachstánu podařilo sblížit s ostatními státy po ukrajinské krizi (2014), zda a do jaké míry došlo k prohloubení jejich spolupráce. Dále budu zkoumat kazašskou alianci s USA, EU, Čínou a Tureckem, a to z pohledu mezinárodních smluv, posílení ekonomiky a kultury. Zda Kazachstán skutečně hraje svou hru na mezinárodní scéně a jak usiluje o vytvoření aliancí.

3.1 Čínsko-kazašské vztahy

V této části bych ráda analyzovala, jak Astana v posledních letech *bandwagoning* s Čínou, a jak se jejich *aliance* posiluje. Kazachstán má nejdelsí hranici s Čínou, disponuje velkým množstvím přírodních zdrojů a je přirozeným mostem na evropské trhy. Kazachstán je na prvním místě mezi bilaterálními partnery Číny ve Střední Asii.⁹⁰ Peking i Astana jsou přesvědčeny, že posílení těchto

⁸⁸ Vanderhill, R., Joireman, S. F., Tulepbayeva R. (2020). Between the bear and the dragon: multivectorism in Kazakhstan as a model strategy for secondary powers. [online] Dostupné z: https://watermark.silverchair.com/iaa061.pdf?token=AQECAHi208BE49Ooan9kKhW_Ercy7Dm3ZL

⁸⁹ Colakoglu, S. (2023). The Middle Corridor and the Russian – Ukraine War: the Rise of New Regional Collaboration in Eurasia? The Central Asia – Caucasus Analyst. [online] Dostupné z: <https://cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13744-the-middle-corridor-and-the-russia-ukraine-war-the-rise-of-new-regional-collaboration-in-eurasia?.html>

⁹⁰ Azizian, R., & Bainazarova, E. (2012). Eurasian response to China's rise: Russia and Kazakhstan in search of optimal China policy. *Asian Politics & Policy*, 4(3), s. 379.

aliancí je prospěšné. Za prvé, z ekonomického hlediska Čína potřebuje na Kazachstánu, aby jí dodával suroviny a přírodní zdroje (např. uhlovodík, ropu, plyn, nerostné suroviny), které potřebuje pro svůj rozvoj, a Kazachstán zase potřebuje základní spotřební zboží a hotové výrobky z Číny.⁹¹ Navzdory rostoucímu významu Číny pro Astanu má Rusko na tuto zemi stále silný vliv. Z mezinárodního pohledu vyplývá, že kazašské elity jsou již nyní nakloněny uznat dominantní vliv Číny a slábnoucí vliv Ruska na Kazachstán. Třeba kazašský odborník Aziz Burkhanov tvrdí, že důsledky ruského řešení krymské a ukrajinské krize v roce 2014 způsobily, že si Kazachstán velmi silně uvědomil ambice Kremlu a vyjádřil touhu odklonit se od Ruska. Krymská krize ovlivnila Kazachstán, a přiměly ho změnit postoj k Rusku a Číně. V důsledku toho, přestože má Rusko na Kazachstán dominantní vliv, kazašské elity upřednostňují vliv Pekingů před vlivem Moskvy.⁹² Tento předpoklad bude dále zkoumán.

V prvním desetiletí po vzniku postsovětského státu se interakce Číny s Kazachstánem soustředila na bezpečnostní a hospodářské otázky. Jednou z hlavních, fundamentálních a důležitých dohod mezi těmito zeměmi je dohoda „Šanghajska organizace pro spolupráci“ (byla uzavřena v roce 2001), která má sloužit převážně bezpečnostním účelům. Dále, palivový a energetický sektor střední Asie je pro Čínu hlavní prioritou spolupráce. Podle odhadů analytiků KazMunayGas, představuje podíl čínských společností v Kazachstánu na celkové těžbě ropy více než 40%.⁹³ Za účelem těžby a přepravy velkých objemů ropy a plynu vybudoval Peking systém plynovodů spojující Střední Asii a Čínu. Od konce roku 2015 dosáhl plynovod celkové kapacity 55 miliard m³, což představuje více než pětinu čínské poptávky po zemním plynu. V roce 2018 Čína tímto plynovodem dovezla 46,9 miliard m³ zemního plynu. Kazachstán a Čínu spojují dva ropovody, Atasu - Alashankou a Kenkiyak – Kumkol, s celkovou kapacitou 20 milionů tun ropy ročně.⁹⁴ Objem čínských investic do kazašské ekonomiky je poměrně významný, ale většina z nich se týká také palivového komplexu, těžby ropy a zemního plynu a jejich přepravy. Důvodem čínských investic do Kazachstánu je stabilní a blízký zdroj přírodních zdrojů, který má podpořit čínský hospodářský růst. Pro Kazachstán je to velká šance, jak diverzifikovat svou ekonomiku, a Čína mu nabízí možnost získat obrovské výhody. Podpora dobrých vztahů s Čínou poskytuje Kazachstánu

⁹¹ Burkhanov, A., & Chen, Y. W. (2016). Kazakh perspective on China, the Chinese, and Chinese migration. *Ethnic and Racial Studies*, 39(12), s. 2130.

⁹² Chen, Y. W. (2015). A research note on Central Asian perspectives on the rise of China: the example of Kazakhstan. *Issues & Studies*. s. 72.

⁹³ Kazantsev, A., Medvedeva, S., & Safranchuk, I. (2021). Between Russia and China: Central Asia in Greater Eurasia. *Journal of Eurasian Studies*, 12(1), s. 64.

⁹⁴ *Ibid.*, s. 64.

stabilitu na vzájemné hranici, což přiláká čínské investice do rozvoje ekonomiky, a politický a hospodářský rozvoj Číny poskytuje do jisté míry jedinečný model rozvoje, který může Kazachstán využít.⁹⁵

Mezi další *aliance*, které by Kazachstánu pomohly zlepšit jeho ekonomiku, jsou čínská Iniciativa Hospodářský pás Hnedvábné stezky (Silk Road Economic Belt initiative or Belt (BRI)) a kazašská Nurly Zhol, (Stvětlá stezka), (The Bright Path).⁹⁶ Pro Kazachstán a Čínu se jedná o novou ekonomickou etapu, přičemž obě země mají na tomto projektu velký zájem. Zprv, BRI je zodpovědný za výrobu zboží, zatímco kazašský Nurly Zhol je zodpovědný za infrastrukturu se zaměřením na dopravu zboží. V letech 2013 až 2020 Čína v rámci této iniciativy investovala do Kazachstánu zhruba 18,5 miliardy dolarů, z čehož 3,8 miliardy dolarů směřovalo do sektoru dopravy, takže BRI může zvýšit HDP Kazachstánu o 21%.⁹⁷ Již první schémata tohoto projektu začínají v suchém přístavním městě Khorgos, které leží na kazašsko-čínských hranicích. Toto město se stalo bránou Číny do střední Asie a Evropy. Prostřednictvím města Khorgos se po železnici transportují kontejnery do střední Asie.⁹⁸

Rusko-ukrajinská válka se dotkla i BRI. Kvůli válce mezi Ruskem a Ukrajinou Čína přehodnocuje spolupráci s Ruskem v oblasti BRI z několika důvodů, z nichž prvním je, že pro Čínu není výhodné investovat v Rusku kvůli západním sankcím. Druhým důvodem je napětí mezi Ruskem a Západem. Z těchto důvodů Čína od začátku roku 2022 přestala v rámci iniciativy BRI investovat do Ruska.⁹⁹ Čína proto hledá alternativní trasy pro přepravu kontejnerů do Evropy, které by obcházely Rusko. Za hlavní alternativní cestu do Evropy jsou považovány železnice a přístavy přes Kazachstán, Ázerbájdžán, Gruzii a Turecko a známe jako trans-kaspický koridor.¹⁰⁰ Díky alternativní trase by se navíc doba dodání zboží z Číny přes Kazachstán do Evropy zkrátí v průměru o 3 až 4 dny a než kdyby bylo zboží dodáváno přes Rusko.¹⁰¹

⁹⁵ Islamjanova, A., Iddrisu, I., Suy, R., Bekbauova, D., & Suleiman, A. S. (2017). The Impact of Silk Road Economic Belt on Economic Development of the Republic of Kazakhstan: The Case of Khorgos City. *Journal of Social Science Studies*, 4(2), s. 185.

⁹⁶ Kassenova, N. (2017). China's silk road and Kazakhstan's bright path: Linking dreams of prosperity. *Asia Policy*, 24(1), s. 111.

⁹⁷ Forbes, Kak Kazachstan zarabatyvaet na projekte Odin pojas i odin put'. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: https://forbes.kz/finances/markets/ostaetsya_li_proekt_odin_poyas_-_odin_put_po-prejnemu_perspektivnym

⁹⁸ Sharypova, Y. M. (2019). Trade and Transport Corridores of the „One Belt One Road“ Project. *CyberLeninka*. Článek je v ruštině. s. 121. [online] Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/torgovo-transportnye-koridory-proekta-odin-poyas-i-odin-put/pdf>

⁹⁹ Ashworth, L. (2022). Blow for Putin as China abandons investment in Russia. *The Telegraph*. [online] Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/business/2022/07/25/blow-putin-china-abandons-investment-russia/>

¹⁰⁰ Stendish, R. (2022). Voina v Ukrajině vyzhudaet Kitai iskat torgovye marshruty v obchod Rossii. Vyigraet li Kazakhstan? *Radio Azattyk*. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://rus.azattyq.org/a/china-ukraine-war-eurasian-trade-routes-russia-standish/31950290.html>

¹⁰¹ Freedom broker. (2022). Kazakhstan i Kitaii: Pojas i put' - eto solnechnaja doroga dlja vsech. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://dknews.kz/ru/shelkovyy-put/229915-kazahstan-i-kitay-poyas-i-put-eto-solnechnaya-doroga>

Navzdory těmto velkým plánům obou zemí se stále objevují nedostatky. Jedním z těchto nedostatků jsou protesty proti čínským společnostem, pracovníkům a zboží. V roce 2016 se protesty zaměřily na to, že kazašská vláda povolila Číně pronajímat půdu pro zemědělské účely. BRI vyvolovala v kazašské společnosti opětovně proti čínské protesty. Kromě toho provokujícím faktorem je také zacházení Číny s etnickými Kazachy v Xinjiangu.¹⁰² Dalším elementem zájmu Kazachstánu o Čínu je Xinjiang, kde žijí turkické národy (Ujguři, Kazaši, a Kyrgyzové). V návaznosti na čínskou politiku proti ujgurského terorismu, která byla vyhlášena v roce 2014 v Xinjiangu. Proto začalo masové shromažďování Ujgurů a Kazachů, kteří hledají azyl v Kazachstánu. S nástupem prezidenta Tokajeva se toto téma stalo v čínskou–kazašských vztazích jedním z důležitých. Kdy je Kazachstán připraven přijmout a doplnit své řady o kazašské Číňany.¹⁰³ Další pokrok v tomto vztahu lze vidět v tom, když v roce 2022 vypukla válka mezi Ruskem a Ukrajinou, Xi Jinping přislíbil Kazachstánu územní celistvost a bezpečnost¹⁰⁴, stejně tak jako odstranění vízového režimu. V roce 2023 Astana a Peking zavedly bezvízový cestovní styk pro občany obou zemí. Kazašští a čínští občané mohou v obou státech pobývat bez víz po dobu 30 dnů.¹⁰⁵ Kazašsko-čínské vztahy se v posledních letech posílily své *aliance* z ekonomické sféry do občanské, kde obě země chtějí vybudovat nezávislejší tržní prostředí prostřednictvím velkého ambiciózního projektu BRI a Nurly Zhol. Tento projekt a rusko-ukrajinská válka nabízejí Astaně možnost nezávislé ekonomiky od Ruska, kdy by Astana mohla přímo přepravovat zboží z Číny do Evropy. Kazachstán je navíc připraven přidat do svých řad turkické národy ze Xinjiangu, čímž došlo ke zjednodušení vízového režimu. Ve skutečnosti se jejich *aliance* prohloubila oproti předchozím desetiletím.

3.2 Evropsko – kazašské vztahy

Druhá etapa historie vztahů a *bandwagoning* Kazachstánu s Evropskou Unií (EU) začala 21. prosince 2015, kdy byla v hlavním městě Astana podepsána a posílena *aliance* s dohodou o

¹⁰² Christoffersen, G. (2022). Central Asia over a Decade: The Shifting Balance in Central Asia between Russia and China. International Politics, John Hopkins University, SAIS. [online] Dostupné z: <https://theasanforum.org/central-asia-over-a-decade-the-shifting-balance-in-central-asia-between-russia-and-china/>

¹⁰³ Proń, E. (2021). TOKAYEV'S APPROACH TO KAZAKH ASYLUM SEEKERS FROM CHINA: AN ASSESSMENT AND FOREIGN POLICY IMPLICATIONS. *Asian Affairs*, 52(4), s. 873.

¹⁰⁴ Abbasova, V. (2022). China's President Vows to Support Kazakhstan's Territorial Integrity. [online] Dostupné z: <https://caspiannews.com/news-detail/chinas-president-vows-to-support-kazakhstans-territorial-integrity-2022-9-16-0/>

¹⁰⁵ World News, (2023). Kazakhstan and China establish a 30-day visa-free regime. [online] Dostupné z: <https://dknews.kz/en/articles-in-english/283008-kazakhstan-and-china-establish-a-30-day-visa-free>

rozšířeném partnerství a spolupráci mezi Kazachstánem a EU. Tato dohoda mezi Astanou a Bruselem vstoupila v platnost 1. března 2020.¹⁰⁶ Tato nová dohoda nahrazovala předchozí dohodu o spolupráci a partnerství, která regulovala dvoustranné vztahy od roku 1999. Astana a Brusel po desetiletí budovaly blízké a vzájemně prospěšné vztahy. Spolupráce mezi Astanou a Bruselem byla doposud zaměřena především ekonomicky, ale v posledních letech lze sledovat i prohlubování vztahů v sociální či kulturní oblasti.¹⁰⁷ Dále, v roce 2015 se Kazachstán stal 162. členem WTO. Vstup Astany do WTO usnadnilo práce evropských společností v Kazachstánu a zintenzivní spolupráci se zeměmi EU v obchodní, ekonomické a investiční sféře.¹⁰⁸

Podle expertů, v posledních letech má Evropa zájem především o uhlovodíkové zdroje země, zároveň se snaží rozšířit svou normativní moc a rozvíjet demokratické principy tzv. *Europeizace*.¹⁰⁹ Třeba aktivně prosazovat evropské hodnoty, jako je řádná správa věcí veřejných, demokracie, lidská práva a právní stát. Tyto zásady jsou důležitými podmínkami pro dvoustranné vztahy. Kazachstánu, jako nedemokratickému režimu, to může jen prospět. iniciativa trans-kaspického koridoru

Pokud jde o hospodářské vztahy, obě země mají společný sen, který se však nesplnil. Jedná se o iniciativě trans-kaspického koridoru (TCC). Byl to Washington, kdo tento projekt Bruselu jako první navrhl. Hlavní myšlenkou projektu byla těžba ropy a plynu z kaspicko-kazachstánské oblasti pro evropský trh, a to mimo nestabilní země Blízkého východu, a samozřejmě mimo Rusko. Když už jsme u Ruska, poprvé byl tok plynu do Evropy zastaven v letech 2006 a 2009 kvůli problémům mezi Ruskem a Ukrajinou.¹¹⁰ Potom po ruské anexi Krymu, Evropa tuto otázku TCC znovu otevřela, protože oživila vzpomínky na ruský vliv na výrobu energie v regionu. Totéž platí pro Astanu. Pro Kazachstán se stává nevýhodné využívat pouze ruský koridor spolu s jeho nestabilitou.¹¹¹ V důsledku politického napětí v regionu způsobeného anexi Krymu došlo k poklesu světových cen ropy, a vzájemný obchod se v letech 2015 a 2016 významně snížil. Podíl EU na

¹⁰⁶ Zhurasova, A. (2021). THE HISTORY AND SIGNIFICANCE OF KAZAKHSTAN'S COOPERATION WITH THE EUROPEAN UNION. *Vestnik ZKU*, 84(4), s. 139.

¹⁰⁷ Barinková, E. K. N. (2019). Development of Foreign Trade Relations between Kazakhstan and the EU under the Influence of Geopolitical Changes. *Central and Eastern Europe in the Changing Business Environment*, s. 121.

¹⁰⁸ Tursunovich, T. 2020. *Kazakhsna- ES: novaja glava otnoshenii* Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://www.kazpravda.kz/fresh/view/kazahstan--evrosouz-novaya-glava-otnoshenii?print=yes>

¹⁰⁹ Yesdauletov, A., Oralov, A., Turkhanova, A., Yesdauletov, I., Tuleshova, L., & Yesdauletova, A. (2017). New Stage of Relations between the European Union and Kazakhstan: Europeanization Process. *Astra Salvensis*. s. 3.

¹¹⁰ Cason, B. A. (2015). The Trans-Caspian pipeline: implications for the five littoral states. *The Journal of World Energy Law & Business*, 8(5), s. 475.

¹¹¹ Drienikova, K., & ZUBALOVÁ, E. (2021). EU STRATEGIC INTERESTS IN KAZAKHSTAN IN THE CONTEXT OF GEOPOLITICAL AND GEO-ECONOMIC CHANGES IN THE REGION WITH FOCUS ON CHINA. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, s. 52.

kazašském zahraničním obchodu klesl na 37 %. Po dvouletém růstu se v roce 2019 vzájemný obchod opět snížil. Ve srovnání s rokem 2018 se dovoz z EU snížil o 2,7 % a vývoz do EU klesl o téměř 20 %. Podle statistik EU však dovoz z Kazachstánu poklesl o 8,9 %, přičemž vyvoz zboží do Kazachstánu vzrostl o 7,9 %.¹¹² Proto by bylo pro Brusel a Astanu výhodné v tomto směru spolupracovat. Plánem tohoto projektu je přeměrovat ropu a plyn z Aktau do Baku-Tbilisi-Ceyhan a z Turecka do Evropy. Nakonec zcela opustit ruský vliv, a tím snížit vliv Moskvy v postsovětských zemích.¹¹³ Po vypuknutí rusko-ukrajinské války v roce 2022 byl tento projekt znovu prodiskutován. V témže roce jednal prezident Tokajev s předsedou Evropské rady Charlesem Michelem o nákupu a přepravě kazašské ropy. Kromě toho Tokajev vyzval EU ke spolupráci na rozvoji alternativních transkontinentálních koridorů. Konečně, Evropská banka pro obnovu a rozvoj se chystá finančně pomoci Astaně vybudovat alternativní cestu pro nákladní dopravu, která by po invazi Moskvy na Ukrajinu obcházela Rusko.¹¹⁴ Nakonec tento projekt byl naplánován na rok 2023¹¹⁵. Brusel a Moskva se navíc snaží zvýšit svůj vliv na Astanu, ale Kazachstán je na obou zemích velmi závislý. Proto je pro Kazachstán důležité najít rovnováhu mezi rozdílnými zájmy EU a Ruska. Kupříkladu kvůli restrikcím na tranzit zboží z EU a Ukrajiny, které Rusko v rámci svých sankcí zavedlo přes své území do Kazachstánu. Což v konečném důsledku staví Kazachstán do nevýhodné pozice, přestože země s EU nebo Ukrajinou takové politické napětí jako Rusko a neaspíruje na geopolitickou roli.¹¹⁶

Kromě hospodářských a obchodních vazeb existují i další oblasti, ve kterých by se mohl ruský vliv snížit. Třeba – jak již bylo zmíněno – v oblasti vzdělávání, kultury a politických hodnot. Například, Kazachstán dostává finanční a technickou pomoc v rámci evropského nástroje pro demokracii a lidská práva, dále nástroje na podporu stability a míru, nástroje pro jadernou bezpečnost, a nástroj pro rozvoj a spolupráci 2019 nový regionální program.¹¹⁷ EU pomáhá Kazachstánu reformovat jeho vzdělávací sektor prostřednictvím programů, jako jsou Tempus a Erasmus+, a vytváří příležitost

¹¹² *Ibid.*, s. 53.

¹¹³ Kumenov, A. (2022). Kazakhstan starts exporting oil through Middle Corridor from New Year. [online] Dostupné z: <https://eurasianet.org/kazakhstan-starts-exporting-oil-through-middle-corridor-from-new-year>

¹¹⁴ Altynbaev, K. (2022). EBPP okazhet financovuju podderzhku Kazakhstanu v razvítii transportnogo marshruta v obchod Rossii. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: https://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2022/08/09/feature-02

¹¹⁵ Kumenov, A. (2022). Kazakhstan starts exporting oil through Middle Corridor from New Year.

¹¹⁶ Drienikova, K., & ZUBALOVÁ, L. (2021). EU STRATEGIC INTERESTS IN KAZAKHSTAN IN THE CONTEXT OF GEOPOLITICAL AND GEO-ECONOMIC CHANGES IN THE REGION WITH FOCUS ON CHINA. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, s. 52.

¹¹⁷ Drienikova, K., & ZUBALOVÁ, L. (2021). EU STRATEGIC INTERESTS IN KAZAKHSTAN IN THE CONTEXT OF GEOPOLITICAL AND GEO-ECONOMIC CHANGES IN THE REGION WITH FOCUS ON CHINA. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, s. 56.

pro akademickou výměnu a mobilitu kazašských studentů prostřednictvím stipendijního programu Erasmus Mundus. K přiblížení kazašské mládeže evropské historii, kultuře a dalším odvětvím přispěla také evropská národní kulturní centra, jako je Alliance Française a Goethe Institut.¹¹⁸ Pak mezi významné pilíře nové dohody se počítá zjednodušení vízového režimu pro kazašské občany cestující do zemí EU.

Vztahy mezi Astanou a Bruselem se přesouvají z ekonomické do kulturní oblasti. Nová smlouva mezi Astanou a Evropou klade důraz na zlepšení ekonomiky, ale klade rovněž velký důraz na nastolení liberálních politických hodnot a postojů, které by mohly Kazachstán nasměrovat k demokratičtějšímu režimu. Zároveň pomůže snížit vliv autoritářské politiky Kremlu. Tyto vztahy se také dostaly na novou úroveň a Astana bude mít po západních sankcích a rusko-ukrajinské válce zájem také o užší vztahy s Bruselem, konkrétně o posílení vztahů v oblasti přímé přepravy ropy z Kazachstánu do Evropy, kdy se Astana může stát ekonomicky méně závislou na Rusko.

3.3 Americko – kazašské vztahy

Pro Kazachstán je *bandwagoning* se Spojené státy (USA) důležitou součástí strategie a *aliance*, která má vyvážit vliv Ruska a Číny v zemi. Oba velcí sousedé totiž občas činí gesta, která kazašské vedení velmi znepokojí. Nicméně USA sledují stejnou politiku jako Astana. Rovněž Washington má zájem na omezení ruské sféry vlivu tím, že povzbudí kazašskou vládu k širším politickým změnám a liberalizaci.¹¹⁹

Je několik priorit, proč mají Spojené státy zájem na dlouhodobých a pevných vztazích s Kazachstánem. Prvním důvodem je rostoucí americký zájem o kaspickou ropu a plyn. Dle Washingtonu je kaspická politika především zaměřena na podporu nezávislosti a demokratizace, jakož i na vytvoření volného trhu v zemi, která pomůže v procesu transformace.¹²⁰ Druhou je posílení bezpečnosti sféry, a poslední jsou vnitřní demokratické reformy Kazachstánu.

¹¹⁸ Turkstra, A. (2023). Kazakhstan and European Union: Three Decades of Partnership, Cooperation and Friendship. The Astana Times. [online] Dostupné z: <https://astanatimes.com/2023/01/kazakhstan-and-european-union-three-decades-of-partnership-cooperation-and-friendship/>

¹¹⁹ Blackwood, M.A. (2023) Kazakhstan. Congressional Research Service. s. 2 [online] Dostupné z: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10251>

¹²⁰ Bremmer, I. (1998). Oil Politics: America and the riches of the Caspian Basin. *World Policy Journal*, 15(1), s. 28.

Podle amerického Úřadu pro energetické informace je Kazachstán na 9. místě na světě s 5,3 miliardami tun ropných zásob.¹²¹ Americké společnosti jako Chevron a Exxonmobil proto jsou přítomny v Kazachstánu již od roku 1993. Obě společnosti drží 25% podíl v akciové společnosti Tengizchevroil, která v konsorciu spravuje největší kazašské ropné a plynové pole nacházející se na severozápadě země podél pobřeží Kaspického moře. Chevron je největší soukromý producent ropy v Kazachstánu, vlastní také 18% podíl v Karachaganaku, jednom z největších světových plynových kondenzátních polí, a je největším soukromým akcionářem v Kaspickém moři. ExxonMobil má mezitím 16,81% podíl v mezinárodním konsorciu, které rozvíjí podmořské ropné pole Kašagan.¹²² Vzhledem k dlouholetým pozitivním zkušenostem s kazašskými zdroji ropy a zemního plynu USA rovněž navrhovaly a stále navrhují využít tyto zdroje jako potenciální alternativu k ruskému plynu a ropě pro evropský trh.¹²³ Rusko-ukrajinská válka a pozastavení ruského ropného koridoru inspirovaly Kazachstán a USA k hledání alternativní trasy přepravy ropy, která by obcházela Rusko. Americké energetické společnosti aktivně chtějí pomoci, financovat a jednat s kazašskými úřady o nalezení alternativních tras pro vývoz. A počátkem této cesty bude přeprava kazašské ropy přes Gruzii a Ázerbájdžán ropovodem Baku-Tbilisi-Ceyhan. Projekt má být spuštěn na začátku roku 2023. Prezident Kazachstánu Kassym-Žomart Tokajev začal o nutnosti alternativních kanálů vývozu ropy hovořit v červenci 2022 po incidentech v ropovodu kaspického konsorcia. Tokajev tehdy uvedl, že prioritou je trans-kaspická cesta.¹²⁴

Jednou z nejdůležitějších dohod mezi USA a Kazachstánem je spolupráce v oblasti bezpečnosti. Již v roce 2000, před zahájením operace Trvalá svoboda, byl za účasti USA a dalších členů NATO v Kazachstánu vytvořen prapor KAZBAT na základě třetího útočného praporu útočné brigády Kapshagay, který splňoval standardy NATO pro společné mise s NATO. Tento prapor byl zapojen do dvou projektů: vyslání jednotky do Iráku a provedení každoročního mírového cvičení Stepní orel v Kazachstánu společně s kontingenty ze zemí NATO. V srpnu 2003 vyslal Kazachstán jednotky KAZBAT do Iráku v rámci koalice vedené

¹²¹ Vladyslav Khvostenko, Marziye Memmedli and Stanislav Milevskiy (2019). The role of Kazakhstan's oil policy in foreign policy. *Development Management*, 17(4), s. 59.. doi:10.21511/dm.17(4).2019.05

¹²² Blackwood, M.A. (2021). Central Asia: Background and U.S. Relations. Congressional Research Service. s. 43. [online] Dostupné z: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46924/2>

¹²³ *Ibid*, s. 42.

¹²⁴ Erkebajeva, A. (2022). SHSA pomogut Kazakhstanu eksportirovat neft' iz stran v obchod Rossii – amerikanskii posol. Kloop. [online] Dostupné z: <https://kloop.kg/blog/2022/11/26/ssha-pomogut-kazahstanu-eksportirovat-neft-iz-strany-v-obhod-rossii-amerikanskij-posol/>

USA. V prosinci 2006 byl KAZBAT transformován na KAZBRIG (přibyly dva další prapory, rovněž vyzbrojené a vybavené podle standardů NATO).¹²⁵ Jak bylo dohodnuto ve smlouvě, od roku 2003 do roku 2019 se v rámci vojenské spolupráce USA a Kazachstánu pravidelně konalo společné cvičení Stepní orel. Kvůli ruské agresi na Ukrajině (2014) však byla dohoda prodloužena¹²⁶ a obě strany podepsaly dohodu o vojenské spolupráci na období let 2018 až 2022. Dále v roce 2021 se tento vztah ještě prohloubil. Astana oficiálně posílila vztahy s NATO a USA. V září téhož roku se Margulan Baimuchan, vedoucí kazašské delegace při NATO, setkal s generálním tajemníkem NATO Jensem Stoltenbergem. Jednali o spolupráci Kazachstánu a NATO, která zahrnuje domácí reformy související s obranou a bezpečností zakotvené v individuálním akčním plánu partnerství Kazachstánu a NATO na období 2022-2025.¹²⁷ Nová dohoda zahrnuje výcvik kazašských vojáků podle standardů a jednotek NATO.¹²⁸

Kromě bezpečnostní dohody patří mezi nejdůležitější nástroje vlivu USA na Astanu, kde se Kazachstán připojil k politickému formátu C5+1 (Centrální Asie, 5 + USA), který Washington vytvořil v roce 2015.¹²⁹ Jeho součástí jsou pravidelná setkání ministrů zahraničních věcí středoasijských zemí s ministrem zahraničí USA, na nichž se projednávají regionální hospodářské, environmentální, bezpečnostní otázky, školení technických dovedností a studium anglického jazyka.¹³⁰

Pokud jde o demokratické hodnoty, USA se aktivně snaží tyto hodnoty a ideologie prosazovat. Washington vytvořil aktivní strategii pro Střední Asii 2019-2025 včetně Kazachstánu, která klade důraz na silné demokratické instituce, právní stát a dodržování lidských práv. Zároveň Washington a americké nevládní organizace v posledních letech respektují zvláštní cestu rozvoje Kazachstánu. A Washington i nadále neustále a cílevědomě vyvíjí nátlak, na Kazachstán a připomíná nutnost liberalizace vnitrostátních právních předpisů upravujících

¹²⁵ Kokoshin, A. A., & Kokoshina, Z. A. (2022). The Main Vectors of the US Foreign Policy Strategy in Central Asia. *Herald of the Russian Academy of Sciences*, 92(Suppl 7), s. 583.

¹²⁶ Engels, S. (2017). Military Professionalization Programs in Kazakhstan and the United States: How to Implement and What Will We Gain?. *Connections*, 16(2), s. 91.

¹²⁷ Unipath, (2022). Kazakhstan Confirms Partnership With NATO, U.S. [online] Dostupné z: <https://unipath-magazine.com/kazakhstan-confirms-partnership-with-nato-u-s/>

¹²⁸ Horolenko, A. Orel stepní: proč je účast na amerických cvičeních pro Kazachstán přínosná. [online] Dostupné z: <https://uz.sputniknews.ru/amp/20210131/Stepnoy-orel-zachem-Kazakhstan-planiruet-uchastvovat-v-ucheniyakh-alyansa-SShA-15906521.html>

¹²⁹ Kokoshin, A. A., & Kokoshina, Z. A. (2022). The Main Vectors of the US Foreign Policy Strategy in Central Asia. *Herald of the Russian Academy of Sciences*, 92(Suppl 7), s.582.

¹³⁰ The Astana Times, (2023). C5+1 Can Enhance Regional Cooperation amid Geopolitical Turmoil. [online] Dostupné z: <https://astanatimes.com/2023/03/c51-can-enhance-regional-cooperation-amid-geopolitical-turmoil-says-kazakh-fm/>

volební proces, vytvoření svobodných médií a politického systému s více stranami atd.¹³¹ Co se týče amerických nevládních organizací v Kazachstánu, působí zde takové americké nevládní organizace jako Azattyk (pobočka Rádía Svoboda, USA), Present Time (pobočka Liberty), Eurasia a mnoho dalších. Za zmínku stojí i činnost National Endowment for Democracy.¹³²

Dále bych se ráda zmínila o dopadu amerického snažení na kulturu a vzdělání. Kazachstán je dvojjazyčný stát a usiluje o to, aby se zařadil i mezi řadu anglicky mluvících zemí. V regionu existují tři významné univerzity, které jsou silně a v mnoha ohledech přímo ovlivněny Spojenými státy: Kazašsko-americká univerzita (KAU, Almaty) a Kazachstánský institut světové ekonomiky a podnikání (KIMEP, Almaty). Nazarbajevova univerzita, jedna z předních kazašských univerzit, stejně jako KIMEP vyučuje v angličtině.¹³³ Poslední důležitou změnou je zrušení kazašských víz pro občany USA s cílem přilákat více turistů. Americká strana však víza pro kazašské občany zachovala, pouze změnila platnost víz na 10 let, přičemž kazašští občané mohou v této zemi být 6 měsíců.

Za poslední období Americká pozice je v Kazachstánu silně posílena, od ropné politiky až po kulturní inovace. Zaprvé jsou pro Kazachstán hlavním sporným bodem bezpečnostní vztahy s Ruskem, když kazašské vojáky cvičí nejen Rusové, ale i Američané. Dále je stěžejní zájem USA o kazašskou ropu a ochota pomoci Kazachstánu vybudovat koridor nezávislý na Rusku. Navíc americká protiváha jde i v kultuře, zejména v postavení angličtiny. Aktivní působení USA ve středoasijském regionu je velmi důležité pro rozvoj demokratických hodnot v Kazachstánu.

4 Turecko a Střední Asie

Myšlenka sjednocení turkických národů se objevila již v minulém století, ale v posledních letech začaly vazby mezi turkickými státy nabírat na síle. Tato dynamika dosáhla zlomového bodu na osmém summitu Turkické rady dne 12. listopadu 2021 v Istanbulu, kdy turecký prezident Erdogan oficiálně oznámil rozhodnutí Rady pro spolupráci jazykově turkických států, poté Turkická rada změnila svůj název na Organizace turkických států (OTS)¹³⁴, kterou

¹³¹ Kokoshin, A. A., & Kokoshina, Z. A. (2022). The Main Vectors of the US Foreign Policy Strategy in Central Asia. *Herald of the Russian Academy of Sciences*, 92(Suppl 7), s. 585.

¹³² *Ibid*, s. 586.

¹³³ *Ibid*, s. 586.

¹³⁴ Aksay, N. (2022). Does the Organization of Turkic States Worry China and Russia? *The Diplomat*. [online] Dostupné z: <https://thediplomat.com/2022/11/does-the-organization-of-turkic-states-worry-china-and-russia/>

Kazachstán rovněž podepsal. Kromě ekonomického základu a bezpečnosti, hlavním cílem smlouvy je otevřít tzv. střední koridor nebo východo-západní trans-kaspický koridor vedoucí z Číny do Evropy, tepnu spojující turkický svět, a má obcházet Rusko.¹³⁵ Geograficky představují země OTS rozsáhlé teritorium od Evropy, Kavkazu, středoasijských zemí až po hranice Čínské lidové republiky, jižní a jihozápadní Asie, a zaujímají plochu o celkové rozloze 4 242 362 km². Tyto parametry poukazují na možnost propojení dvou velkých kontinentů – Asie a Evropy – nejkratší možnou cestou po dopravních trasách. Zablokování dopravních tepen přes Rusko, Bělorusko a Ukrajinu na pozadí rusko-evropské krize si vyžádalo zvážení OTS jako klíčového faktoru při vytváření alternativních dopravních a komunikačních tras přes střední Asii a Kavkaz s přístupem na Blízký východ a do Evropy.¹³⁶ Rozvoj středního koridoru by mohl změnit ekonomiku střední Asie, Kavkazu a Turecka, ale zatím tomu brání nedostatečná poptávka ze strany EU. Situace se však začíná měnit, protože ruská invaze na Ukrajinu měla významný dopad na EU.

EU se zase začala dívat na Střední Asii jako na alternativu. Tato dynamika ukazuje, že EU je ochotna prozkoumat, jak může rozvoj mimo regionálních vazeb mezi zeměmi Středního koridoru posílit obchodní potenciál tohoto teritoria.¹³⁷ Střední koridor hraje pro Kazachstán důležitou roli, protože by mu pomohl osvobodit se od přílišné závislosti na Rusku. Za prvé, Kreml například již třikrát v roce 2022 uzavřel ropovod kaspického konsorcia, kterým se přepravuje kazašská ropa do Evropy, ve snaze vyvinout tlak na Astanu. Za druhé, je modernizace železnic a napojení na evropské trhy. Pro republiku je důležité zejména první jmenované, protože dopravní systém Kazachstánu je slabým místem jeho hospodářského rozvoje. Dále vzhledem ke geografickým podmínkám a sovětskému dědictví je Kazachstán při vývozu zboží závislý na severní železniční trase přes Rusko. Napojení na čínskou železniční síť, stejně jako integrace s železniční tratí ve středním koridoru, by tak Kazachstánu nejen pomohlo vyhnout se závislosti na jedné trase, ale také by mu umožnilo dosáhnout vyšších objemů vývozu prodejem svého zboží na evropských trzích¹³⁸. Koneckonců tento projekt je

¹³⁵ Tavsan, S. (2021). All – Turkic corridor heralds rise of new Eurasian political blok. [online] Dostupné z: <https://asia.nikkei.com/Business/Transportation/All-Turkic-corridor-heralds-rise-of-new-Eurasian-political-bloc>

¹³⁶ Djumaeva G, (2023). Will Organization of Turkic States become the leading platform in Central Asia? [online] Dostupné z: <https://cabar.asia/en/will-organization-of-turkic-states-become-the-leading-platform-in-central-asia>

¹³⁷ Eldem, T. (2022). Russia's War on Ukraine and the Rise of the Middle Corridor as a Third Vector of Eurasian Connectivity. [online] Dostupné z: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2022C64/>

¹³⁸ Salyk, T. (2023). Zheleznodorozhnyi koridor v obchod Rossii: plusy i riski dlja Kazakhstana. [online] Dostupné z: <https://orda.kz/zheleznodorozhnyj-koridor-v-obchod-rossii-plyusy-i-riski-dlja-kazahstana/>

nadějí Astany na přímý dovoz a vývoz do/z Evropy.¹³⁹ Můj závěr je, že sjednocení turkických národů je novým jevem na politické scéně, kde by Kazachstán mohl zahájit vlastní nezávislou politiku a zároveň být mostem pro Asii a Evropu. A zejména mít úzké vztahy s Bruslem a Pekingem. Tato smlouva je nová a slibná, možná, že po rusko-ukrajinské válce se tato smlouva bude hrát důležitou roli.

Závěr: Na cestě k emancipaci

Rok 2022 lze charakterizovat dramatickým, řekneme doslova převratnými změnami systému mezinárodních vztahů. Rusko-ukrajinská válka dala Kazachstánu silný podnět směřovat k vlastnímu rozhodování a rozvíjet multivektorovou politiku Astany.

Mezinárodní politický postoj Kazachstánu k rusko-ukrajinské válce a k samému Rusku byl vybalancovaný a emancipovaný. Za prvé, Tokajev zdůraznil závazek Kazachstánu k diplomatickému řešení rusko-ukrajinského konfliktu na základě Charty OSN a všeobecně uznávaných zásad mezinárodního práva. Rovněž ve stejném roce 2022 Tokajev již oficiálně neuznal Doněck a Luhansk¹⁴⁰ a také zdůraznil, že Kazachstán poskytne Ukrajině humanitární pomoc. To jsou již dva jasné signály, že se Kazachstán od Ruska postupně odklání. Dalším znakem je, že Astana odmítla žádost Ruska o vyslání kazašské armády jako podpory ze strany Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti (OSKB)¹⁴¹, protože válka mezi Ruskem a Ukrajinou nespadá do území jurisdikce vojsk OSKB. Dále Astana se zdržela hlasování proti klíčovým rezolucím Generálního shromáždění OSN o Rusku, ale zároveň nehlasovala ani pro

¹³⁹ Altynbaev, K. (2022). EBPP okazhet financovuju podderzhku Kazakhstanu v razvitií transportnogo marshruta v obchod Rossii. [online] Dostupné z: https://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2022/08/09/feature-02

¹⁴⁰ Kussainova, M. (2022). Kazakhstan will not recognize Donetsk, Luhansk as independent states, says president. World, Asia – Pacific.. [online] Dostupné z: <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/kazakhstan-will-not-recognize-donetsk-luhansk-as-independent-states-says-president/2616643#>

¹⁴¹ Altynbayev, K. (2022). Ukraine invasion exposes Kremlin's weakening leverage over Kazakhstan. Caravanserai. [online] Dostupné z: https://central.asia-news.com/en_GB/articles/cnmi_ca/features/2022/03/01/feature-01

tyto rezoluce.¹⁴² Kromě toho Astana doposud nekritizovala rozhodnutí Moskvy zaútočit na Ukrajinu.¹⁴³

Navzdory těmto krokům kazašská i ruská vláda projevovaly neustále společné přání pokračovat ve dvoustranné spolupráci a v roce 2022 zintenzivnily dvoustranné kontakty. Navíce Kazachstán je i nadále vysoce závislý na vývozu z Ruska, přičemž 80 % jeho vývozu ropy prochází ruským systémem ropovodů. Kazachstán je do značné míry závislý na dovozu z Ruska, především potravin, ale také například rafinovaných ropných produktů.¹⁴⁴ Nicméně, po ruské invazi na Ukrajinu se kazašská vláda zároveň snaží rozvíjet vztahy s dalšími zeměmi. Především posílit ekonomické prostředí poté, co západní země omezily spolupráci s ruským trhem, kde kazašský trh také utrpěl. Na druhou stranu tyto západní sankce hrají Astaně do ruky, jelikož Kazachstán bude mít možnost přeměrovat ropu přímo do jiných států a také posílit kazašský trh tím, že bude stabilnější a nezávislejší. Kazachstán například přeměroval ropu do Evropy (67 milionů tun ročně), která doposud tekla ruským koridorem nebo ropovodem kaspického konsorcia, z Tengizu do Novorossiysk. Kvůli ruským sankcím se však Astana a Evropa zajímají o jinou alternativu. Již 1. ledna 2023 začal Kazachstán vyvážet 1,5 milionů tun ropy do Evropy přes trans-kaspický koridor nebo střední koridor, přesněji od Aktau do Baku – Tbilisi – Ceyhan, poté do Evropy.¹⁴⁵ Očekává se, že objem nové trasy se v dlouhodobém horizontu zvýší na přibližně 6 až 6,5 milionů tun ropy¹⁴⁶, což je dobrá příležitost na snížení závislosti Kazachstánu na ruském koridoru.

Ba co víc, existence trans-kaspického ropovodu je důležitá i pro střední koridor, dokonce by se dala charakterizovat jako nový život pro starou Hedvábnou stezku. Zaprvé by umožnil Astaně snížit závislost na Moskvě a více spolupracovat se Západem. Za druhé by posílil vztahy Kazachstánu s Čínou a její politiku BRI a Nurlý Zhol. Pro Si Ťin-pchinga hraje tento projekt zásadní roli při vstupu Číny na evropské trhy. Přeprava nákladu po železnici z Číny přes Střední Asii a dále do Ruska a Evropy byla klíčovou trasou pro projekt BRI. Ruská invaze na Ukrajinu a

¹⁴² Dumolin, M. (2023). Steppe change: How Russia's war on Ukraine is reshaping Kazakhstan. European Council on Foreign Relations. [online] Dostupné z: <https://ecfr.eu/publication/steppe-change-how-russias-war-on-ukraine-is-reshaping-kazakhstan/>

¹⁴³ Sánchez, W. A. (2023). Kazakhstan's Green Strategy: Keeping the Steppe Green. *SAIS Review of International Affairs*, 43(1), 23.

¹⁴⁴ Dumolin, M. (2023). Steppe change: How Russia's war on Ukraine is reshaping Kazakhstan. European Council on Foreign Relations.

¹⁴⁵ Abbasova, V. (2023). Kazakh Oil Transporter Reveals Progress in Expanding Non-Russian Export Routes. Caspian News. [online] Dostupné z: <https://caspiannews.com/news-detail/kazakh-oil-transporter-reveals-progress-in-expanding-non-russian-export-routes-2023-3-23-0/>

¹⁴⁶ Mami, E., Kenzheali A. (2022). What is the economic impact of the war in Ukraine on Kazakhstan? ODI. [online] Dostupné z: <https://odi.org/en/insights/what-is-the-economic-impact-of-the-war-in-ukraine-on-kazakhstan/>

vlny západních sankcí však donutily Čínu hledat alternativu. Za třetí by to také upevnilo vztahy mezi turkickými národy ve Střední Asii, včetně Turecka.¹⁴⁷

Hlavním cílem mé práce bylo prozkoumat emancipaci Kazachstánu od ruského vlivu po anexi Krymu a odpovědět na výzkumnou otázku, zda multivektorová politika vede k emancipaci Kazachstánu. Nejprve bych ráda upozornila na několik věcí týkajících se kazašské multivektorové politiky. Jak již bylo analyzováno, hlavními motivy multivektorové politiky jsou politika přežití. První ukrajinská krize dala Astaně velký impuls k tomu, aby přemýšlela o přežití, o výhodách. Dále ruská rétorika o severním Kazachstánu dala impuls k posílení bezpečnosti státu. Kazachstán používá všechny multivektorové strategie, např. v zájmu zachování *statu quo*, Astana balancuje spíše mezi dvěma nebo více mocnými státy, jako jsou Čína a USA a EU, prostřednictvím všeobecného spojení nebo aliance, aby snížila vliv hegemonu Ruska. V této práci směřující ke společné alianci nebo spojení je zahrnuto jak posilování ekonomiky, bezpečnosti, tak implementace kultury. Dále Kazachstán také využívá bandwagoning, aby se připojil k nejsilnějším, aby přežil a byl na straně vítězů a zachytil jejich zisky. Všechny tyto strategie však spočívají v procesu emancipace, kdy stát transformuje společenské řády a politicky se proměňuje směrem k osvobození od hegemonu. Pokud jde o Kazachstán a jeho emancipaci. Můj závěr je, že Kazachstán se v posledních letech skutečně emancipuje prostřednictvím ekonomiky a rozvoje kultury a hodnot prostřednictvím spojení nebo aliancí s USA, EU a Čínou. Za prvé, Kazachstán úzce spolupracuje s ropovodem kaspického konsorcia, který umožňuje přepravu kazašské ropy prostřednictvím ropovodu do Evropy. Nedávné negativní důsledky ve vztazích mezi Ruskem a Ukrajinou a nestabilita koridoru v důsledku západních sankcí však umožnily Astaně najít alternativu v podobě Trans kaspického koridoru nebo středního koridoru a v budoucnu ruský koridor opustit. Tento projekt je lukrativní i pro Čínu a EU. Prvním důvodem pro Čínu je projekt BRI, kdy Peking bude moci přeměrovat své zboží středním koridorem do Kazachstánu a bude mít otevřený přístup na trh EU. Pro EU znamená Trans kaspický koridor zbavení se závislosti na ruské ropě a je výhodou pro větší demokratizaci kazašského trhu. Kromě toho v tomto projektu hrají roli i USA a jejich ropní giganti, kteří chtějí alternativní koridor sponzorovat, a také turkické státy, které chtějí aktivně podporovat střední koridor mezi Čínou a EU. Kvůli rusko-ukrajinské válce Kazachstán nakonec uskutečnil v roce 2023 první přepravu ropy trans-kaspickým koridorem do Evropy, ačkoli Kazachstán stále spolupracuje s ruským koridorem. Izolace Ruska v důsledku

¹⁴⁷ Chang, F. K. (2023). The Middle Corridor through Central Asia: Trade and Influence Ambitions. Asia Program. [online] Dostupné z: <https://www.fpri.org/article/2023/02/the-middle-corridor-through-central-asia-trade-and-influence-ambitions/>

amerických a evropských sankcí otevírá Kazachstánu nové možnosti, jak provádět vlastní politiku a být důležitým hráčem ve Střední Asii.

Pokud jde o další emancipace, dochází k aktivní emancipaci také v oblasti bezpečnosti. Kazachstán se učí nejen od Rusů, ale Astana obrátila svou pozornost i na americký výcvik, zejména po anexi Krymu. Dále mění své politické postoje a zdokonaluje své demokratické hodnoty. Kazachstán také posiluje demokratické hodnoty ve spolupráci s Evropou, a s USA, které ve Střední Asii vytvořily skupinu C5+1. Evropa a USA také pomáhají Kazachstánu snížit jeho silné napojení na Rusko tím, že více spolupracují v oblasti vzdělávání a kultury. Evropa pomáhá kazašské mládeži, aby se inspirovala ke studiu v Evropě prostřednictvím různých programů. USA se již podařilo mít jistý na kazašské školství a zavést výuku americké angličtiny v Kazachstánu. Co se týče *Kazahizacii* národa, Kazachstán již oficiálně přešel na latinku, ruština byla vyřazena ze státní moci a kompletní transformace Kazachstánu probíhá pouze v kazaštině. Emancipace Kazachstánu je pomalá, ale probíhá, a po rusko-ukrajinské válce bude pravděpodobně aktivnější. Tato studie pro mě představuje inspiraci pro další sledování emancipace Kazachstánu od Ruska.

Použitá literatura

Abozaid, A. M. (2021). Critical International Relations Theories and the Study of Arab Uprisings: A Critique. *The Athens Journal of Social Sciences*, s. 141.

...

Ambrosio, T. (2022). Belarus, Kazakhstan and Alliance Security Dilemmas in the Former Soviet Union: Intra-Alliance Threat and Entrapment After the Ukraine Crisis. *Europe-Asia Studies*, 74(9), s. 17.

...

Azizian, R., & Bainazarova, E. (2012). Eurasian response to China's rise: Russia and Kazakhstan in search of optimal China policy. *Asian Politics & Policy*, 4(3), s. 379.

...

Booth, K. (1991). Security and emancipation. *Review of International studies*, 17(4), s. 319.

...

Brletich, S. (2015). The Crimea model: Will Russia annex the northern region of Kazakhstan?. *Geopolitics, History, and International Relations*, 7(1), s. 17.

...

Bremmer, I. (1998). Oil Politics: America and the riches of the Caspian Basin. *World Policy Journal*, 15(1), s. 28.

...

Burkhanov, A., & Chen, Y. W. (2016). Kazakh perspective on China, the Chinese, and Chinese migration. *Ethnic and Racial Studies*, 39(12), s. 2130.

...

Barinková, E. K. N. (2019). Development of Foreign Trade Relations between Kazakhstan and the EU under the Influence of Geopolitical Changes. *Central and Eastern Europe in the Changing Business Environment*, s. 121.

...

Cooley, A. (2012). *Great games, local rules: the new power contest in Central Asia*. Oxford University Press. s. 19.

...

Chen, Y. W. (2015). A research note on Central Asian perspectives on the rise of China: the example of Kazakhstan. *Issues & Studies*. s. 72.

...

Cason, B. A. (2015). The Trans-Caspian pipeline: implications for the five littoral states. *The Journal of World Energy Law & Business*, 8(5), s. 475.

...

Drulák, P. (2012). *Teorie mezinárodních vztahů*. PORTÁL sro. s. 12.

...

Donnelly, J. (2000). *Realism and international relations*. Cambridge University Press. s. 9.

...

Dumolin, M. (2023). Steppe change: How Russia's war on Ukraine is reshaping Kazakhstan. European Council on Foreign Relations.

...

Drienikova, K., & ZUBALOVÁ, Ľ. (2021). EU STRATEGIC INTERESTS IN KAZAKHSTAN IN THE CONTEXT OF GEOPOLITICAL AND GEO-ECONOMIC CHANGES IN THE REGION WITH FOCUS ON CHINA. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, s. 52.

...

Engels, S. (2017). Military Professionalization Programs in Kazakhstan and the United States: How to Implement and What Will We Gain?. *Connections*, 16(2), s. 91.

...

Hudson, V. (2022). The impact of Russian soft power in Kazakhstan: creating an enabling environment for cooperation between Nur-Sultan and Moscow. *Journal of Political Power*, 15(3), s. 469.

...

Islamjanova, A., Iddrisu, I., Suy, R., Bekbauova, D., & Suleiman, A. S. (2017). The Impact of Silk Road Economic Belt on Economic Development of the Republic of Kazakhstan: The Case of Khorgos City. *Journal of Social Science Studies*, 4(2), s. 185.

...

Kassenova, N. (2017). China's silk road and Kazakhstan's bright path: Linking dreams of prosperity. *Asia Policy*, 24(1), s. 111.

...

Kazantsev, A., Medvedeva, S., & Safranchuk, I. (2021). Between Russia and China: Central Asia in Greater Eurasia. *Journal of Eurasian Studies*, 12(1), s. 58.

...

Kurmanguzhin, R. S. (2016). Cooperation of the Republic of Kazakhstan with the European Union-confirmation of multi-vector Kazakh foreign policy. *Rivista Di Studi Politici Internazionali*, s. 219.

Kokoshin, A. A., & Kokoshina, Z. A. (2022). The Main Vectors of the US Foreign Policy Strategy in Central Asia. *Herald of the Russian Academy of Sciences*, 92(Suppl 7), s. 583.

...

Kurç, Ç. (2018). The puzzle: Multi-vector foreign policy and defense industrialization in Central Asia. *Comparative Strategy*, 37(4), s. 317

...

Morgenthau, H. J., Thompson, K. W., & Clinton, W. D. (1985). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. s. 179.

...

Proń, E. (2021). TOKAYEV'S APPROACH TO KAZAKH ASYLUM SEEKERS FROM CHINA: AN ASSESSMENT AND FOREIGN POLICY IMPLICATIONS. *Asian Affairs*, 52(4), s. 873.

...

Susen, S. (2015). Emancipation. In: Gibbons, M. T., Coole, D., Ellis, E. & Ferguson, K. (Eds.), *The Encyclopedia of Political Thought*. (pp. 1024-1038). Chichester, UK: Wiley Blackwell. ISBN 9781118474396. s. 1

...

Schweller, R. L. (1994). Bandwagoning for profit: Bringing the revisionist state back in. *International security*, 19(1), 72-107. s. 82.

...

Sánchez, W. A. (2023). Kazakhstan's Green Strategy: Keeping the Steppe Green. *SAIS Review of International Affairs*, 43(1), 23.

...

Vladyslav Khvostenko, Marziye Memmedli and Stanislav Milevskiy (2019). The role of Kazakhstan's oil policy in foreign policy. *Development Management*, 17(4), s. 59..
doi:10.21511/dm.17(4).2019.05

...

Vanderhill, R., Joireman, S. F., & Tulepbayeva, R. (2020). Between the bear and the dragon: multivectorism in Kazakhstan as a model strategy for secondary powers. *International Affairs*, 96(4), s. 975.

...

Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Waveland Press. s. 186.

...

Walt, S. M. (1991). Alliance formation in Southwest Asia: balancing and bandwagoning in Cold War competition. *Dominoes and bandwagons: Strategic beliefs and great power competition in the Eurasian Rimland*, s. 55.

...

Yesdauletov, A., Oralov, A., Turkhanova, A., Yesdauletov, I., Tuleshova, L. (2017). New Stage of Relations between the European Union and Kazakhstan: Europeanization Process. *Astra Salvensis*. s. 3.

Zabortseva, Y. N. (2014). Rethinking the economic relationship between Kazakhstan and Russia. *Europe-Asia Studies*, 66(2), s. 312.

...

Zhurasova, A. (2021). THE HISTORY AND SIGNIFICANCE OF KAZAKHSTAN'S COOPERATION WITH THE EUROPEAN UNION. *Vestnik ZKU*, 84(4), s. 139.

Elektronické zdroje

Ashworth, L. (2022). Blow for Putin as China abandons investment in Russia. *The Telegraph*. [online] Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/business/2022/07/25/blow-putin-china-abandons-investment-russia/>

...

Abbasova, V. (2022). China's President Vows to Support Kazakhstan's Territorial Integrity. [online] Dostupné z: <https://caspiannews.com/news-detail/chinas-president-vows-to-support-kazakhstans-territorial-integrity-2022-9-16-0/>

...

Abbasova, V. (2023). Kazakh Oil Transporter Reveals Progress in Expanding Non-Russian Export Routes. Caspian News. [online] Dostupné z: <https://caspiannews.com/news-detail/kazakh-oil-transporter-reveals-progress-in-expanding-non-russian-export-routes-2023-3-23-0/>

...

Altynbaev, K. (2022). EBPP okazhet financovuju podderzhku Kazakhstanu v razvitii transportnogo marshruta v obchod Rossii. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: https://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2022/08/09/feature-02

...

Aksay, N. (2022). Does the Organization of Turkic States Worry China and Russia? The Diplomat. [online] Dostupné z: <https://thediplomat.com/2022/11/does-the-organization-of-turkic-states-worry-china-and-russia/>

...

Altynbayev, K. (2022). Ukraine invasion exposes Kremlin's weakening leverage over Kazakhstan. Caravanserai. [online] Dostupné z: https://central.asia-news.com/en_GB/articles/cnmi_ca/features/2022/03/01/feature-01

Altynbaev, K. (2022). EBPP okazhet financovuju podderzhku Kazakhstanu v razvitii transportnogo marshruta v obchod Rossii. [online] Dostupné z: https://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2022/08/09/feature-02

...

Anceschi, L. Sorbello, P. (2014). Kazakhstan and the EEU: The rise of Eurasian scepticism. [online] Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/kazakhstan-and-eeu-rise-of-eurasian-scepticism/>

...

Boomstudy. (2017). Proč je pro Kazachstán důležitý přechod na latinku a jak by něj mělo reagovat Rusko. [online] Dostupné z: <https://boomstudy.ru/cs/manufacturing/pochemu-kazahstanu-vazhen-perehod-na-latinicu-i-kak-na-eto-reagirovat/>

...

Blackwood, M.A. (2023) Kazakhstan. Congressional Research Service. s. 2 [online] Dostupné z: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10251>

...

Blackwood, M.A. (2021). Central Asia: Background and U.S. Relations. Congressional Research Service. s. 43. [online] Dostupné z: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46924/2>

...

Chang, F. K. (2023). The Middle Corridor through Central Asia: Trade and Influence Ambitions. Asia Program. [online] Dostupné z: <https://www.fpri.org/article/2023/02/the-middle-corridor-through-central-asia-trade-and-influence-ambitions/>

Cutler, R. M. (2016). Kazakhstan and Azerbaijan plana an undersea trans-Caspian oil Pipeline. [online] Dostupné z: <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13407-kazakhstanand-azerbaijan-plan-an-undersea-trans-caspian-oil-pipeline.html>

...

Colakoglu, S. (2023). The Middle Corridor and the Russian – Ukraine War: the Rise of New Regional Collaboration in Eurasia? The Central Asia – Caucasus Anylyst. [online] Dostupné z: <https://cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13744-the-middle-corridor-and-the-russia-ukraine-war-the-rise-of-new-regional-collaboration-in-eurasia?.html>

...

Christoffersen, G. (2022). Central Asia over a Decade: The Shifting Balance in Central Asia between Russia and China. International Politics, John Hopkins University, SAIS. [online] Dostupné z: <https://theasanforum.org/central-asia-over-a-decade-the-shifting-balance-in-central-asia-between-russia-and-china/>

...

Dumolin, M. (2023). Steppe change: How Russia's war on Ukraine is reshaping Kazakhstan. European Council on Foreign Relations. [online] Dostupné z: <https://ecfr.eu/publication/steppe-change-how-russias-war-on-ukraine-is-reshaping-kazakhstan/>

Djumaeva G, (2023). Will Organization of Turkic States become the leading platform in Central Asia? [online] Dostupné z: <https://cabar.asia/en/will-organization-of-turkic-states-become-the-leading-platform-in-central-asia>

...

Dzamukashvili, S. (2021). Kazakhstan's alphabet switch reflects wider societal changes. Emerging Europe. [online] Dostupné z: <https://emerging-europe.com/news/kazakhstans-alphabet-switch-reflects-wider-societal-changes/>

...

Dumanova, K. (2023). V buro nacstatistiki rasskazali, kakoe sootnoshenie kazahov i russkikh v Kazakhstane. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://kz.kursiv.media/2023-04-30/dmnv-kazahi-i-russkie/>

...

Erkebajeva, A. (2022). SHSA pomogut Kazakhstanu eksportirovat neft' iz stran v obchod Rossii – amerikanskii posol. Kloop. [online] Dostupné z: <https://kloop.kg/blog/2022/11/26/ssha-pomogut-kazakhstanu-eksportirovat-neft-iz-strany-v-obhod-rossii-amerikanskij-posol/>

Ekei, M. (2021). Kazakhskiyi nacionalism. Latinica, Russija. RadioAzattyk. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://rus.azattyq.org/a/review-focus-of-media-attacks-shifts-to-pro-american-nationalists-in-power/31512751.html>

...

Eldem, T. (2022). Russia's War on Ukraine and the Rise of the Middle Corridor as a Third Vector of Eurasian Connectivity. [online] Dostupné z: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2022C64/>

...

Freedom broker. (2022). Kazakhstan i Kitaii: Pojas i put' – eto solnechnaja doroga dlja vsech. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://dknews.kz/ru/shelkovyy-put/229915-kazahstan-i-kitay-poyas-i-put-eto-solnechnaya-doroga>

...

Forbes, Kak Kazachstan zarabatyvaet na projekte Odin pojas i odin put'. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: https://forbes.kz//finances/markets/ostaetsya_li_proekt_odin_poyas_-_odin_put_po-prejnému_perspektivnyim

Horolenko, A. Orel stepní: proč je účast na amerických cvičeních pro Kazachstán přínosná. [online] Dostupné z: <https://uz.sputniknews.ru/amp/20210131/Stepnoy-orel-zachem-Kazahstan-planiruet-uchastvovat-v-uchenyakh-alyansa-SShA-15906521.html>

...

InBusiness.kz. (2023). Kazachstan silno zavisit ot rossiiskoi ekonomicheskoi infrastruktury - Vsemirny bank. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://inbusiness.kz/ru/news/kazahstan-silno-zavisit-ot-rossijskoj-ekonomicheskoi-infrastruktury-vsemirnyj-bank>

...

Kumenov, A. (2022). Kazakhstan starts exporting oil through Middle Corridor from New Year. [online] Dostupné z: <https://eurasianet.org/kazakhstan-starts-exporting-oil-through-middle-corridor-from-new-year>

...

Kumenov, A. (2020). Russian nationalists again rile Kazakhstan by questioning its nationhood. Eurasianet. [online] Dostupné z: <https://eurasianet.org/russian-nationalists-again-rile-kazakhstan-by-questioning-its-nationhood>

...

Kussainova, M. (2022). Kazakhstan will not recognize Donetsk, Luhansk as independent states, says president. World, Asia – Pacific.. [online] Dostupné z: <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/kazakhstan-will-not-recognize-donetsk-luhansk-as-independent-states-says-president/2616643#>

...

Kursiv. (2022). Tenge oslab za svou istoriu v 105-i raz. Článek je v ruštině [online] Dostupné z: <https://kz.kursiv.media/2022-03-25/tenge-oslab-za-svoju-istoriju-v-105-raz/>

...

Karr, A. (2020). Kazakhstan rejects Russian proposal to expand EEU co-operation. [online] Dostupné z: https://central.asia-news.com/en_GB/articles/cnmi_ca/features/2020/02/07/feature-01

...

Kapyshev, A.K. (2011). Vneshnaja politika Kazachstana i modernizacionnye reformy. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/vneshnyaya-politika-kazahstana-i-modernizatsionnye-reformy/viewer>

Koterev, R. (2021). Nazarbajev vysvětluje, proč Kazachstán neuznal Krym za ruský. Článek je v ruštině [online] Dostupné z: <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/61ab81639a79473178f73336>

...

Laruelle, M., Royce, D., & Beyssembayev, S. (2019). Untangling the puzzle of “Russia’s influence” in Kazakhstan. Eurasian Geography and Economics, 60(2), s. 213.

...

Myrdal, G. (1964). The Worldwide Emancipation of Underdeveloped Nations. The Phi Delta Kappan, May, Vol. 45, No. 8, With All Deliberate Speed (May, 1964), s. 413.

...

Minakov, M. (2017). Big Europe's gap: dynamic obstacles for intergration between European Union and Eurasian Economic Union:[monograph section]. s. 52.

...

Mager, U. (2021). Kak formirovalas mnogovektornaja vneshnaja politika nezavisimogo gosudarstva. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://kazpravda.kz/n/kak-formirovalas-mnogovektornaya-vneshnyaya-politika-nezavisimogo-kazahstana-obzor/>

...

Mami, E., Kenzheali A. (2022). What is the economic impact of the war in Ukraine on Kazakhstan? ODI. [online] Dostupné z: <https://odi.org/en/insights/what-is-the-economic-impact-of-the-war-in-ukraine-on-kazakhstan/>

...

Najibullah, F. 2014. Putin Downplays Kazakh Independence, Sparks Angry Reaction. RadioFreeEurope, RadioLiberty. [online] Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-putin-history-reaction-nation/26565141.html>

...

Roth, A. (2023). Russia has lost its soft power. How war in Ukraine destabilises old Soviet allies. The Guardian. [online] Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/11/russia-has-lost-its-soft-power-how-war-in-ukraine-destabilises-old-soviet-allies>

...

RadioAzattyk, (2021). Kazakhsky nacionalism. Latinica, Russija. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://rus.azattyq.org/a/review-focus-of-media-attacks-shifts-to-pro-american-nationalists-in-power/31512751.html>

...

Selivanova, A. (2022). Spravka „RG“: Ekonomika Kazachstana i ee svyaz' s Rossiei. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://rg.ru/2022/01/06/spravka-rg-ekonomika-kazahstana-i-ee-sviaz-s-rossiej.html>

...

Shamsutdinov, N. (2022). Naskolko silno Kazachstan svyazan s Rossiei? Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://masa.media/ru/site/naskolko-silno-kazahstan-svyazan-s-rossiej>

...

Salyk, T. (2023). Zheleznodorozhnyi koridor v obchod Rossii: plusy i riski dlja Kazachstana. [online] Dostupné z: <https://orda.kz/zheleznodorozhnyj-koridor-v-obhod-rossii-plyusy-i-riski-dlya-kazahstana/>

...

Sharypova, Y. M. (2019). Trade and Transport Corridores of the „One Belt One Road“ Project. CyberLeninka. Článek je v ruštině. s. 121. [online] Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/torgovo-transportnye-koridory-proekta-odin-poyas-i-odin-put/pdf>

...

Stendish, R. (2022). Voina v Ukrajině vynuzhdaet Kitai iskat torgovye marshruty v obchod Rossii. Vyigraet li Kazakhstan? Radio Azattyk. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://rus.azattyq.org/a/china-ukraine-war-eurasian-trade-routes-russia-standish/31950290.html>

...

Sinyakov, D. (2005). Putin: Soviet collapse a „genuine tragedy“. The Associated Press. [online] Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/id/wbna7632057>

...

Syzdykova, L. (2021). Vychod na mezhdunarodnuju arenu. Kazachstanskaja pravda. Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://kazpravda.kz/n/vygod-na-mezhdunarodnuyu-arenu/>

...

Tavsan, S. (2021). All – Turkie corridor heralds rise of new Eurasian political blok. [online] Dostupné z: <https://asia.nikkei.com/Business/Transportation/All-Turkie-corridor-heralds-rise-of-new-Eurasian-political-bloc>

...

The Astana Times, (2023). C5+1 Can Enhance Regional Cooperation amid Geopolitical Turmoil. [online] Dostupné z: <https://astanatimes.com/2023/03/c51-can-enhance-regional-cooperation-amid-geopolitical-turmoil-says-kazakh-fm/>

Tursunovich, T. 2020. *Kazakhsna- ES: novaja glava otnoshenii* Článek je v ruštině. [online] Dostupné z: <https://www.kazpravda.kz/fresh/view/kazahstan--evrosouz-novaya-glava-otnoshenii?print=yes>

...

Tass, (2019). Kazakh leader says „annexation“ not proper to describe Crimea’s reunification with Russia. [online] Dostupné z: <https://tass.com/world/1095585>

...

The Diplomat, (2021). Is Northern Kazakhstan at Risk to Russia? [online] Dostupné z: <https://thediplomat.com>

...

Turkstra, A. (2023). Kazakhstan and European Union: Three Decades of Partnership, Cooperation and Friendship. The Astana Times. [online] Dostupné z: <https://astanatimes.com/2023/01/kazakhstan-and-european-union-three-decades-of-partnership-cooperation-and-friendship/>

...

Unipath, (2022). Kazakhstan Confirms Partnership With NATO, U.S. [online] Dostupné z: <https://unipath-magazine.com/kazakhstan-confirms-partnership-with-nato-u-s/>

...

Vanderhill, R., Joireman, S. F., Tulepbayeva R. (2020). Between the bear and the dragon: multivectorism in Kazakhstan as a model strategy for secondary powers. [online] Dostupné z: https://watermark.silverchair.com/iiaa061.pdf?token=AQECAHi208BE49Ooan9kkhW_Ercy7Dm3ZL

...

World News, (2023). Kazakhstan and China establish a 30-day visa-free regime. [online] Dostupné z: <https://dknews.kz/en/articles-in-english/283008-kazakhstan-and-china-establish-a-30-day-visa-free>

Yuneman, R. (2020). Kazakhstan and the Eurasian Economic Union. [online] Dostupné z: <https://eng.globalaffairs.ru/articles/kazakhstan-urasian-economic-union/>

...

Yilmaz, S. (2018). Eurasian economic union: a regional economic hegemony initiative. s. 52. [online] Dostupné z: https://elib.institutemvd.by/jspui/bitstream/MVD_NAM/227/3/47632656502170499014012553161812316533.pdf

...

Zwick, S. (2022). Kazakhstan-Russian Relations After the Invasion of Ukraine: Reaching a Turning Point? [online] Dostupné z: <https://www.stearthinktank.com/post/kazakhstan-russia-relations-invasion-of-ukraine>